

PJESME SVJETLOSTI I SJENE

TOMICA BAJSIĆ

SADRŽAJ

PJESME SVJETLOSTI I SJENE	3
Strpljenje lava nije kamen	4
Ako ću pričati o tebi koja si plamtećom bakljom...	6
Indijansko ljeto	10
Ja sam zrcalo (1991.)	14
Ništa se ne mijenja	19
Ležim iza drva i gledam svijet kako prolazi u svoj svojoj veličini	20
Anđeo mraka bez krila	22
Anđeli ruševina	26
Čovjek s trubom i Duino elegije	28
Posljednji od Kraljeva vatre	32
Antarktika, tisuću godina poslije	34
Plaža Tartaruga	44
 OBLACI / NUBLAS	 49
Dvadeset i sedmi dan	50
Limunovo drvo, četiri stolca i pepeljara	51
Toledo	59

SAMOSTAN SAN GERONIMO	62
Juana Ines de La Cruz	63
Tražiš me?	72
Grimiz i klinčići	74
Križar	81
ANGRA DOS REIS / GNJEV BOGOVA (putopisi)	83
Neka ljubav spava	84
Primam signale iz zvijezda Južnog križa	85
Miris Brazila	86
Jardim Botanico	87
Insomnia	89
Anđeli od bijelog kamena	92
Trilijuni malih sunaca	94
O autoru	98
Impresum	99

*Ivani, zauvijek sjeveru na mom kompasu
ova knjiga brodova otrgnutih od sidra*

započeta na Estudantil pautado papel, papiru od 56g formata 115x155mm 80 listova Wolco grafica e editora ltda. Rio de Janeiro Brasil i završena na 50 listova Folhas Internas: Papel apergaminhado 56g 150x205 mm — com pauta umetnuto još 14 listova na Pergamenati natural Carta creativa 90g A4 i 7 listova Fabriano Writech Unica bianco

PJESME SVJETLOSTI I SJENE

Gorka slava progoni čovjeka koji posjeti pakao.

(otvorenje 12 ploča na kojima je prije 6000 godina ispisan starosumerski ep o Gilgamešu)

STRPLJENJE LAVA NIJE KAMEN

Strpljenje lava nije kamen,
Lav je postojan na drugačiji način:
Mislim da strpljenje lava ima kvalitetu

Zaleđenog jezera. Vrata pakla su
napravljena od leda, ne od plamena:
Pali anđeli na zemlji izabrali su fizička

Tijela lavova. Princip leda je
Utisnut u duh lava duboko i oduvijek:
Zimi '90 na prilazu jednom londonskom mostu gledam

Kako kroz prolaz mog dvadeset godina starog Ford karavana
Prolazi zaleđeno jezero. Negdje je pola četiri popodne:
Dugačka kuća iza jezera tone u tamnom suncu

U žutoj boji lavljeg krzna. Imam osjećaj da je to mjesto
Na kojem se dogodila tragedija o kojoj su govorili na radiju:
Djeca su se klizala i otvorila se rupa u ledu, djevojčica je
Propala u mrak, nije više nikada isplivala.

Sjećam se jednog drugog dana: bio sam dijete one zime
kada se Maksimirsko jezero zakovalo ledom.
Došao sam poslije škole, u sumrak. Klizaljke sam vezao pažljivo i čvrsto: bile su to klizaljke
svježe naoštrenih bridova. Mogao sam zaboraviti

Da ih imam na sebi, toliko su bile oštre.
Led mi nije davao otpora, klizio sam polako kroz zrak
Siv i težak od snijega koji će pasti: šuma je šutjela.

Sagnuo sam glavu i prošao ispod mostića, ulazeći
Sve dublje među drveće putovima koji putuju pognuti poput
Zaleđenih slapova uokolo Zoološkog vrta.
Nigdje nije bilo nikoga:

Betonske nastambe životinja izgledale su prazne. Kvaliteta leda
Iznenada se izmijenila — osjetio sam opori, neutralni miris lava.

Stao sam u mjestu svjestan da će led puknuti ako nastavim dalje: lav je bio tu negdje blizu
mene, sakriven —

Lav koji ne zauzima strane osim svoje; šuma je disala kroz njegove nosnice.

Mislim da lav nije plemenita životinja: glupo je poštovati ga.

AKO ĆU PRIČATI O TEBI KOJI SI PLAMTEĆOM BAKLJOM...

padobranska

Jednom davno rekla si mi, da smo se poznavali prije nego si služio vojni rok, ja bi ti dolazila u posjetu, putovala vlakom bez obzira koliko daleko, bez obzira što je to tuđina, donosila bih ti nešto što će te podsjećati na dom i domovinu, liječila bih ti samoću.

spušta se rampa u repu
i noćni zrak pun zvijezda
istjeruje nam san
iz očiju. pritisak se
izjednačuje.
kroz ovalnu prazninu
nehotice tražim trag zemlje
kojom se može hodati. tlo je negdje
duboko ispod nas,
u mraku.

780 m
broji visinomjer u bočnoj stjenci.
sovjetsko željezo
škripi na spojevima = letimo kroz
turbulencije,
kroz teška vremena.
vrata pilotske kabine lupaju,
iznutra na mahove nadire
svjetlost.

prozori su crni, vođeni.

pijani zastavnik prolazi koridorom,
kontrolira vez naših padobrana

udara po kacigama
za slučaj da netko nije budan.
sjedimo u dva reda
nepomični,
pazimo da nam
lica ne pokazuju ništa,
ima nas 26
ili 27.

na drugoj strani hodnika
jedan vojnik skače na noge i povraća.
zastavnik mu psuje mater i dodaje kantu,
skida ga sa žice i šalje
u pilotsku kabinu. u bazi će ga čekati
prijezir i izopćenje,
takvi ne primaju milosti.

Sa Sovjetskom zvezom za večne časi, 15×3 metara neonski je natpis na vrhu nebodera u Bratislavi

ustajemo
i svi stavljaju ruke
na padobran čovjeka ispred sebe.
crvena lampa se
gasi.
na izlazu iz zakipjele pećine
preda mnom naglo se
otvara nebo = hladan zrak
penje se
uz nogavice. nekoliko
zveket koraka
i jedan za drugim skačemo na glavu,
propadamo
povučeni centrifugom,
u ništa. nos mi se
puni krvlju,

udario sam u
debelog ispred sebe ili možda
na cijev svoje puške.

(posljednji iskače pijani zastavnik)

*padam u kovitu u susret noćnoj zemlji
crnina je tu i tamo prekinuta
crvenim točkama
kolovoškim poljskim vatrama
uokolo pucaju kupole
šumske vatre pjevaju strašnu
pjesmu destrukcije,
sloboda je šumeći
vodopad koji juri uzbrdo
zračnim strujama.*

kada mi noge dočekaju tlo
u nekom jarku ili polju ili granju
leći ću u meku travu
skupiti pod sobom padobran
i spavati,
nitko me u ovoj gužvi
neće tražiti do jutra.

mogu skinuti čizme
i sjediti i pušiti
u mraku,
imam punu kutiju cigareta.

*(Zippo upaljač uvijek se treba nositi u džepu na lijevom ramenu kombinezona da ne odleti
poput odmetnuta satelita)*

mogu ležati na leđima,
gledati u zvijezde i
misliti o stvarima koje nemaju veze
sa vojskom i ovom vježbom i vremenom

koje je ostalo do kraja ...

Ali ako ću pričati o tebi koja si plamtećom bakljom
zatvorila kutove mog srca
rekao bih da si ga ispunila
sidrom od
svjetla.

INDIJANSKO LJETO

VISINOMJER 600

spušta se rampa u repu
oblaci ulaze i šuljaju se koridorom
sve do pilotske kabine
grade dimni zid na vratima
tamnosivi su bezlični previše bremeniti
nimalo kao aladinova lampa

VISINOMJER 500

ja sjedim prvi do rampe
vjerojatno smo iznad aerodroma
ali ništa ne vidim postajemo oblak

VISINOMJER 400

delegacija glavešina daleko na zemlji oni
ne vide ništa čuju samo zvuk motora moguće
u mahovima obris ili treptaj odbljesak svjetla
jer ovaj je zahrđali tupoljev transporter
crvena zvijezda nad kinom

VISINOMJER 300

kružimo poput izgubljenog orla nad aerodromom
u potrazi smo za izlazom iz oblaka
naginjem se nad maglenim bezdanom
praznina je nevjerojatna
200 metara smo ispod razine sigurnog skoka
poručnik svetozarski odmahuje rukom
u hodu on imitira ninju i kada šeće bazenom i
kada se prikrada pilotu
rukama gestikulira poput samuraja

VELOCIDADE ULTIMA

KRAJNJA BRZINA

visok crnomanjast i odrješit čita stripoteku
najnovije izdanje
samo on i ja imamo uvid u visinomjer
dobio je sa zemlje uputu da obustavi skok
umjesto toga naredio je pilotu da smanji visinu
poveća brzinu do krajnjih granica
kako ne bi prerano tresnuli o tlo
još jedan krug
u njegovom filmu on je i scenarist i redatelj
i glavni glumac
producent nije nitko
ostalih dvadeset ljudi u posadi ne znaju ništa
od oblaka ne vide visinomjer

VISINOMJER 150m

znao sam da je visina 150 utopijska
primjenjiva samo kao zadnji izlaz
dovodi nas sve u nepotrebnu opasnost
ali on je u tome našao svoju priliku
jer ovakvu akrobaciju nitko nije prije izveo
napinjući se kroz buku svih motora
govori poručnik svetozarski

dat ću im ljeto za sjećanje
oči cijelog generalštaba ratnog vazduhoplovstva
prate ovaj pokazni desant
- jedan pad u visinu tablicom činova -
svi baš svi generali dolje su na tribini
ostalih dvadeset ljudi u posadi ne znaju ništa
od oblaka ne vide visinomjer

INDIJANSKO LJETO

stojim na rubu pola na čeličnoj ploči
pola u zrakopraznom prostoru prvi sam u koloni
koristim priliku da prenesem onima iza mene
na visini smo od 150 metara

a s lijeve strane poručnik svetozarski
dodaje mi stripoteku
radi se o indijanskom ljetu hugo pratt priča nacrtao
milo manara

INFIDEL

evo tebi nevjernom
govori poručnik
koji si sumnjičav
prelomljeno je na strani dvadeset gdje sam stao
treba da mi taj strip sačuvaš do zemlje
jao tebi ako mu se što dogodi
ne smije nijedna stranica biti savijena ili izgužvana oštećena

sekunda 1

iskačem sa stripotekom čvrsto s obje ruke ispred ne dam
da mi je strujni zid iščupa pri sudaru sa statičnim zrakom
i putujem velikom brzinom zračnim tunelom
potpuno ravan letim kao katapultirani
superman koji sobom nosi povelju
od krucijalnog interesa planetu zemlji

sekunda 5

kao u tubularnom valu mikrokapi oblaka
pretvaraju se u fluidne svodove vodene bijele

sekunda 8

udarac u tlo blizu korespondira s otvaranjem kupole

VISINOMJER 0

dolje na zemlji dostavio sam stripoteku poručniku
stevozarskom osobno
rekao mu da sam u tih nekoliko sekundi u zraku
kombiniranom tehnikom zrakoplovnom uspio i pročitati
cijelu epizodu indijanskog ljeta
priča čvrsto se magijski prepletena elegantno ocrtana
oslonjena na jednu knjigu iz prošlog stoljeća
mislim tu na grimizno slovo nathaniela hawthornea
lijepa i ponosna hester pryne

ovdje postala je lilit a slovo **A** nametnuto joj
kao pečat sramote postalo je slovo **L** krasopisno
grimiz je ostao isti
indijanci raspjevano ludi kao i uvijek
njevina divlja kći pearl postala je junakinja indijansko puritanskog rata pod imenom phillis
zaprimivši stripoteku neoštećenu prelomljenu
točno na dvadesetoj stranici poručnikovo se lice
osvijetlilo
a nekoliko je vojnika hodalo u gipsu
a jedan naročito smiješan lutao je pistom omotan
sav kao
mumija

JA SAM ZRCALO (1991.)

Ivani

(Kada svjetlost pada na tijelo, dio svjetlosti se reflektira, dio se upija, a jedan dio emitira kroz tijelo. Da bi površina postupila kao zrcalo, mora reflektirati što je više moguće svjetlosti, a što manje upijati i odašiljati. Da bi se svjetlosne zrake odbijale bez difuzije ili raspršivanja, zrcalo mora biti potpuno glatko ili neregularnosti površine moraju biti manje od dužine svjetlosne zrake koja se reflektira.)

Deset dana magle i onda
Uvečer puknuće u nebu,
Brončano dno sunca
Pod pjenastim rubom oblaka.
Stojim nepomičan u sjeni i pratim
Sunčevu vatru

Koja te hvata za lakat
I za koljena i plovi ti preko lica i kose
Tražeći zaklon i sidrište u mirnom
Zaljevu tvojih očiju —
Laganost tvog sna uvreda je
Nastupajućem svjetskom poretku.

*Dok ti spavaš televizori već emitiraju blijede katodne
sjene vlastodržaca koji razmišljaju o životu načinom
na koji se pčele sudaraju na ulazu u košnicu
i mravi neumorno grade na komadiću bačenog mesa
baš kao što električna jegulja hoće požar na dnu rijeke
i kao što balzimirani vjetar preokreće travu u slamu*

Gledajući te na takav način otvorenu
Nadolazećim povijesnim sudbama
Želim sići zračnim tunelima tvog srca

I unaprijed potopiti sve tvoje strahove
Prije nego ih stigneš upoznati.

Sunčeva vatra: refleksija zvjezdane
Sreće ili davno eksplodirale
Supernove? — odbijajući se od tebe

Prolazi kroz mene sjećajući me na
Užitke koje mi daje tvoje tijelo —

Svjetlost teče tvojim bedrima i
Strmi tereni tvoje puti postaju brza matica
Iverja dima metalnih lončića.
Htio bih te probuditi i reći ti: slušaj!
Tvoja ljepota je od mačeva i zrcala
Sve stvari koje žive u sjeni osvijetli iznutra.
Bog je u početku spustio čekić na nakovanj
I sve su duše oživjele
Zapaljene iskrama božanske ljubavi
I plamte u kovitu

Nošene centrifugom svojih tijela
Dok u konačnici ne padnu i utope se
U oceanima koji su pluća Boga
U oceanskim plućima Boga duše i dalje dišu nevidljive

*Niti je svijet Heraklitova vatra niti se sve stvoreno u vatri
u njoj i uguši*

Ali gledaj! Kada ti sviraš klavir
Anđeli od voska lete preblizu suncu.
I tvoje su oči sasvim nalik smaragdnom dnu rijeke Chiringuiti

*(Uvijek jedan ili dva
leptira nadlijeću tu crnu gustu tintu i nestaju
u grudama magle koje se kotrljaju površinom
a duboko ispod mahovine, algi i oštih bridova
i prepletene vegetacije koja raste prema dolje i zatire*

kolijevku rijeke Chiringuiti
— probijaju se zrake
mliječno zelenog svjetla, neočekivane, blage,
koje leptiri samo slute, ili ih se sjećaju.)

Na tebi nema ničega što se ne može izbrojiti.

Kada sam te prvi puta vidio u travnju 1990.
Penjao sam se sjenama crnih crkvenih tornjeva
Bio je dan vjetra i prašine s okolnih brda
I anđeo brojeva se spustio do mene
Dotaknuo me silinom mraza a ipak
Govor mu je bio prijateljski:
"Ljubav, moj dragi brate, nasilna je,
nitko je ne odabire sam; izranja
iznenada poput željeznog pramca podmornice
Ili poput kapsule astronauta
iz dubine ..."

Bio je dan vjetra i prašine
Sjedila si na trijemu stražnjeg ulaza
Kao da se zlatni novčić dokotrljao niz ulicu u moj dan

Mislila si da si sama
Ali za mene bila si mnoštvo stropova otvorenih
U nebo.

I pomislio sam: kako si lijepa!
Iznenadena, ugrizla si se za usnu i
Iz tvojih očiju horda konjanika
— komplet s barjacima
I crno sivobijelim oblacima zavrtloženim u sjajnoj površini njihovih oklopa —
Pušteno je na slobodu.

Odmah sam znao da bi tvoje srce moglo zamrznuti more.

I, poput Pavla, pomislio sam: bez ljubavi,
Što bih bio?

Onda sam čuo tvoj glas — proziran i neprohodan
Koji ide naprijed i povlači se i ide naprijed
Kao da broji korake svetaca kroz hodnike samostana.

Katkad su oblaci kao od stakla
I čini se kao da će puknuti i rasjeći nas
Koji put planeti kruže iznad zemlje
Poput grabljivica koje vrebaju plijen
I svake noći imam glavobolju koja dolazi od Boga
I koja mi nalaže da naslonim glavu na tvoj trbuh
Da bih osjetio zemljinu koru kako se razdvaja na dvoje

kamen koji kipti iz kamena i svjetlost koja poput brzo gorećeg fitilja izbija svoj put iz sjene i
život koji nastaje.

*ali postoji jedan vuk koji trči kroz moje srce
i emitira mojom krvlju zrake degradacije i
poniženja za ljudsku vrstu, opscene slike
o fuziji metala i plastike, o spaljenim gradovima i
o bezimenim grobnicama, koje za razliku od faraonskih,
neće biti zanimljive turistima;*

I ta me spora terpentinska
Svjetlost koja svoju snagu crpi izravno iz mene
Spušta na tlo u ratom nastalim planinama

Iznad sela kojemu ne znam niti ime —
Ovog puta za mene nema povratka.
Privučen ovoj zemlji nečim težim i
Nedorečenijim od gravitacije,
Oklopljen u željezo, lica obojenog u crno;
Stišavam svoj puls na razinu zaleđene rijeke
I čekam da mjesec izađe iza oblaka
(A mjesec će sigurno izići iz oblaka)
Da bih mogao sa preciznošću izabrati metu —

I oči mi postaju dva kremena istrgnuta

Iz zemlje; postojane, kamenom educirane.
I ja vučem tvoje poteze, Bože, ali unatraške.

NIŠTA SE NE MIJENJA

I onda je iz močvare pod maglenim planinama stigao Grendel vrebajući; obilježeno božjim gnjevom ovo se ubilačko čudovište namjerilo dohvatiti kakvog ljudskog bića u tom visokom zamku. Prošao je ispod oblaka sve dok jasno nije mogao vidjeti zlatnožuta okna velikog obitavališta ljudi, svjetlucanje vinskog podruma. Nije to bio njegov prvi napad na Hrotgarov dom, ali nikada prije ni poslije nije naišao na čvršće branitelje zamka.

iz **Beowulfa**

To je svjetlost petrolejke koja noću pretvara ovo mjesto
U vinski podrum nekakvog zamka u brdima
— kroz mutno staklo
Zaobilazi stupove i zatvara zrak u paukovu prašinu
— i zahrđali noževi čine se srebrnima.
Ugljeni plamenovi šaraju naša lica
Bakreno zelenim maskama mira
I zaborava.

I to je svjetlost dana koji dolazi
I dubi ovaj porozni strop u dno bunara, u stupove
Od katrana — ovo mjesto postaje vučja pećina.

Blijeskovi eksplozija buše zrak težak od ulja pušaka
I zasipaju kredom sanduke na kojima sjedeći
Spavamo s čizmama utonulim u glib.
Kroz otvor u kamenu
Vidim vani prostrt kostur naše zemlje.
Ništa se ne mijenja.

LEŽIM IZA DRVA I GLEDAM SVIJET KAKO PROLAZI U SVOJ SVOJOJ VELIČINI

*Sjeno u prolazu neka te sunce čuva
Ti koja me toliko voliš nećeš me nikada napustiti
Ti koja plešeš u suncu bez da zagrebeš prašinu
Sjeno solarna tinta
Rukopisu moje svjetlosti...*
iz **Sjene** Guillaume Apollinaire

Dugačke sjene oblaka nad kamenim ravnima,
Dan počinje. Zemlja pulsira pod mojim prstima
Zadnjim snijegom koji se spustio s vrhova.
Ptica skakuće po mrljama svjetla koje se šire
Šumom uglaste i nepredvidive kao petrolejke.
Mravi zaobilaze smolu na kori drveta.
Uspavljuju me zvukovi za koje nisam
Niti znao da postoje:
Rast drveća i san vode.

Nekoliko raspuštenih konja iznenada pretrčava put.
Što rade konji na ovoj visini? Koraci su im
Teški poput bubnjeva i zlatna pjena
Ostaje u blatu na mjestima njihovih tragova.
Na leđima osjećam teret ubojitih
Materijala. Gledam na sat.
Još dvadeset sekundi i otvorit ćemo vatru. Sigurno,
Netko će i umrijeti. Kroz travu se probija
Kukac s plavim leđima.

U njegovom nebeskom oklopu
Zrcali se harmonija zvijezda i planeta
U vječnom kretanju. Ovaj svijet je

Prevelik za nas.

ANĐEO MRAKA BEZ KRILA

Sjedili smo oko vatre u tišini u bistrini zimskih zvijezda u sjećanju na dane koji su bili i koji će doći i jedan od nas je rekao: "ali taj dan u jesen '91 na Baniji kada smo se našli u međuprostoru na meti vatrenog zida kojim smo prepriječeni da izvučemo naše mrtve i ležali nepomično čekajući da padne noć kako bi im se mogli približiti i onda iznenada iz šumarka meni zdesna jedinog na pustoj ravni u kojem prije nisam vidio nikakvu prisutnost i kretanje jurnulo je u sam sumrak biće koje sam prepoznao kao svinju — koža joj je bila više crna nego siva i krenula je ravno na mene nevjerojatnom brzinom kako bi zastala u trenutku kada su nam se oči susrele na udaljenosti ne većoj od metra. Imala je žute oči — zjenica plavih točki, ozračene svjetlošću luciferovom koji tvrdi da je svjetlost kao što mu ime govori i da je svjetlost njegovog pada obasjala cijeli beskrajni ponor — blijeskom bijesa i razočaranja što nisam mrtav i što me ne može rastrgati odjurila je odmah dalje u pravcu tijela kojima se želi hraniti i na koje je skrivena vrebala cijeli dan a ja sam ustao prstiju smrznutih na okidaču i već mi je bila van vida. Paraliziran nemoći ostao sam stajati dok me nije zasula zemlja i geler dohvatio u nogu i mislio sam, stvari su inače bistro jasne, barbarske horde sručile su se na našu zemlju i mi smo izabrali i izabrani smo da je branimo ali taj osjećaj bespomoćnosti i straha pred intruzijom svinje demona u išta čovječno pratit će me stalno poput sjene koja ne spava i bez obzira koliko će rat trajati i koji će od nas preživjeti, zemlju ćemo osloboditi i spaljena trava će opet rasti; naša krv će se upiti u tlo, ptice će vratiti i kuće će oživjeti ali ako na kojem od ratišta netko naiđe na tu svinju demona koja se hrani ljudima i koja nam je priječila da uz počasti i pod zastavom pokopamo svoje mrtve, raznesimo je da ništa ne ostane od zla koje dolazi iz beskraja i gasi sam plamen ljudskosti."

Kako su se vukle ratne godine neki od nas koji smo te noći sjedili oko vatre poginuli su u ratu, a i onaj koji je to pričao, i ja sam na tu priču skoro zaboravio sve dok u same zadnje ratne dane kada se hrvatski barjak već uzdizao na kninsku tvrđavu nisam naletio na to isto čudovišno biće kako se točno u sumrak spušta na šumsku cestu.

Svinja trči ispred tenka

Veselo uzmiče gusjenicama.

Zamalo! Na čas posrnula

Izvlači se iz gliba poput feniksa —

Stigni je! Brže! Vičem u

Otvor na kupoli.

Jer svinja
Iako naizgled nezgrapna životinja
nije neiskusan trkač
I zavlači nas ulijevo i desno
Da stvori priliku i izbije van
Iz utonulog korita ceste
Na polja, u kukuruze,
Na svoj teren.

Držeći se za cijev topa
Saginjem se preko oklopa —
Tako smo blizu! Gusjenica je
Skoro dodiruje ...
Ovo je moćna mašina:
Gusjenica sama teži u tonama.
Ali svinja ne gubi dah za
Stvarno —
Poigrava se s nama
I lukavim kovitom
Izbija van dohvata.

Luda od zavisti
Svinja je jedini anđeo mraka
Koji nema krila.
Pluća joj dišu nostalgijom
Za svodovima pakla
Sačinjenim od čistog kisika.
Ovo je njezino vrijeme — vrijeme gozbe
Svečano vrijeme vrijeme slave
Kuće čuvara su prazne
Zvijezda su uzdrmana
Vode su potrovane
Tijela mrtvih napuštena od duša.

Kako si lijepa! Svinjo.
Dopusti da ti pružim znak moje

Najdublje ljubavi:
teško je nišaniti stojeći na tenku
Ali imam je na križu bacača.
Njezino prazno oko osvrće se prema meni
Kao šuplja zraka sa dna mrtvog mora
Bolesno sunce ponoći
Emitira
Hladnoću
Ravno u moje srce.

Svinja koja se hrani ljudima
Jedini je pravi gospodar rata.
Trava kojom se šulja ima
Moć jezika i svi jezici govore

*o gladi
koja se ne može zatomiti —
o taštini i o ponosu; o pohlepi
požudi
zavisti
proždrljivosti
bijesu
lijenosti
o strpljivosti, ni nebeskoj
ni zemaljskoj —*

(Ne dodirujući tijela
U kojima se krv još nije
Osušila, svinja čeka
I vraća se
Kada vene mrtvih postanu
Koridori sumpornih
Oblaka)
Spustio sam bacač —
Uplašio se u zadnji čas —
Pomislio sam: može biti kobno

U ovim opasnim vremenima
Raznijeti biće
Natprirodnih moći.
Katkad se budim noću
Pun kajanja.
Uništenje te svinje
Moglo me učiniti herojem,
Poput Prometeja.

ANĐELI RUŠEVINA

Tko smo mi?

U vrijeme nadzvučno, u vrijeme svemirskih kapsula,
vučemo se kroz povijest poput zahrđalih vlakova
Sibirskih stepa.

Utori za koje učvršćujemo svoje karabin kuke falični su,
privremena utočišta bez kojih ne možemo nastaviti uspon liticom,

balansiramo tako između pakla i raja jednom tankom linijom
nad bezdanom. Sve što je na nama i oko nas, nestalno je,
podložno promjeni.

Pogled unatrag briše se.

Priče o velikoj ljepoti koja se stvara nasuprot velikoj grozi,
zakovane su kovčegom, nestaju u kobaltnim modrinama rijeke.
Površine se hvataju samo priče rubova, iz predgrađa ljudskog,
sa smetlišta civilizacija. Rijeka je jedini zvuk koji se može čuti.

U pukotini smo zemlje, obitavališta ljudi ovdje su zgromljena
kao lavinom ali lavinom nekog drugog svijeta, bezličnog, bezvodnog,
poput praha, ali praha tako suhog i neljudskog, da bi ove ruševine
naginjale površini mjeseca kada bi postojao neki izvor svjetla.

Nešto s nama nije u redu ali ne znamo što je to.

U opsjednuti grad ulazimo na već napukla stražnja vrata.

U noći poput ove kada idemo izvući svoje mrtve,
nitko više ne može reći da je živ.

Pozvani smo ali nitko nas nije vidio kako ulazimo.

To je grad ruševina, obala mrtvih.

Svjetlosti ne samo da nema nego se čini
kao da nikada nije ni postojala.

Noseći mrtve ne osjećamo se težima, oni postaju dio nas.

Tko smo mi? Poznajemo li se? Više ili manje,
poznajemo se više ili manje. Svibanj je, vrijeme trešanja.
Svi volimo trešnje. to je sigurno. Možemo osjetiti
kako se gubi svijet koji postoji negdje predaleko
da bi ostao vidljiv –
u životu koji je cirkularan, neomeđen, iako
nema ni ulaza ni izlaza.

Imamo samo trenutak.
Ovdje su ljudi koji žive svoje dane kao topovska hrana,
polazu nade u nas, ne smijemo ih iznevjeriti.
Smijem li pitati Boga hodam li prema raju ili prema paklu?
Moramo se moliti da nikada ne izgubimo, nikada ne napustimo
tu liniju razdvajanja svjetla od mraka.

Mi ne pratimo neprijateljske položaje, jer dok hodamo
ruševinama kroz noć, mi prolazimo kroz smrt,
postajemo dio nje,
otvoriti vatru značilo bi pucati u sebe.

Ovdje smo skupljeni u jednom oblaku vremena, rupi u prostoru
koja je unikatna, koja se nije nikada dogodila i koja se neće ponoviti
u istom sazivu i na istom mjestu, istovjetna, nikada na zemlji.

ČOVJEK S TRUBOM I DUINO ELEGIJE

(Natpisi u zagradama u italici prate pjesmu

Pantera, Jardin des Plantes, Paris, 1903.

Rainera Marie Rilkea.)

KADA ČUJEM ARMSTRONGA ZA TRUBOM

kako svira *Summertime*, sjetim se tebe, visoki starče.

Odakle si došao, koja te strašna simetrija skupila — nosila kroz daljine, učvrstila tvoj lik.

Koliko ratova za tobom, u tebi.

Došao si kao dobrovoljac iz tuđine — u stvari, nikada nisi ni rekao zašto si došao, zapamćen si kao čovjek s trubom.

(Panterin pogled, od stalnog kretanja među rešetkama,

toliko izmoren da ne može sadržavati ništa drugo.

Čini mu se da ima tisuću rešetaka

A iza rešetaka — ne postoji svijet.)

AUTOCESTOM PO KIŠI JEDNOG ZIMSKOG JUTRA

ugledavši putokaz za Duino zamak, sjetio sam se tebe,

šutljivi starče.

Spavali smo u ruševnoj dvorani propuha.

Moglo se osjetiti da bila je to prije rata pučka škola.

Svirao si trubu noćima, kroz cijele noći, ležeći u vreći na podu u gomili, prebirao si melankolične vojničke balade, u gluhim noćima jer prozori, bili su zakucani daskama.

Bio si majstor melankolije, tristeze, saudadea!

Malo bi utihnuo pa opet. Pričao nisi ništa.

Svako malo, u noći, čuo bi se nečiji ljutit glas.

Ali ja, iako inače ne mogu spavati uz buku bilo koje vrste, čak ni uz radio, i još nas nekoliko, upijali smo u sebe tu glazbu atmosfere, mogla nas je prenijeti na neko stabilno mjesto zacrtano u mašti.

Meni su prorezi na prozorima naličili bambusovim jedrima kineskih džunki zaspalih na uljnoj

površini kineskog mora zbog dubokog gaza, zbog preopterećenosti, usidreni u prostoru
beskrajnim sanducima crnog kineskog čaja.

O *sonho*, smrzavanje pretvorilo se u toplinu ...

O *mar*, kao poslije monsunskih kiša zrak je postao svjež ...

O *Paraisol*! i samoća, i soledad, i solitude ...

Nisi imao imena, ili te nitko za ime nije ni pitao,

ili je ostalo nepoznato ili ga ni sam nisi znao.

Ili ga nisi ni imao.

(Dok korača u skućenim krugovima, iznova i ponovo,

njegovo kretanje u moćnim mekanim zamaskama

poput ritualnog je plesa oko središta —

točke u kojoj moćna volja stoji paralizirana.)

U PROLAZU UZ JARDIN DES PLANTES

BOTANIČKI VRT

proljetnim danom, sjetio bih se tebe, samotni starče.

Bila je tada još zima, neko vrijeme zastoja, iščekivanja.

Čekalo se ljeto koje će doći tenkovskim i toplinskim udarima pregrijano mirisom kerozina i
spržene zemlje; čekao se,

kao i uvijek do tada, potez lovca.

Bilo je to i vrijeme odmjeravanja snaga,

neprijateljskih priprema za završnu agresiju,

njihovih psiholoških operacija—

Nisi se pomaknuo, ni oko ti nije trepnulo.

Postavljali smo linije, naprijed i iza, putove i prolaze, bazu i kontrolne točke. Dolje niz
ravnicu na jugu, okupirani grad, siva tišina stalno probijana zvucima aviona i helikoptera,
jutarnjim paljenjima tenkova, veliki aerodrom bio je tu negdje, samo crta u magli.

Oni, mogli su vidjeti naše vatre u noći. Jednom, zarobili su zamkom našu izvidnicu, čovjeka
su nakon torture bacili u bačvi sa vrha zgrade, domogli se spiska jedinice i emitirali novčane
nagrade na glave preko svoje radio postaje; za televiziju, složili su kolaž iz crno-bijelih
feljtona Crvenih kmera ili ljudoždera sa Bornea i voditelj je pravdoljubivim glasom Zastava
filma deklamirao populaciji da ta zvjerstva, ti likovi, to smo mi: njihovi neprijatelji.

Jedan je mladi izviđač rekao: "ako jutros poginem u borbi, odnesite beretku mojoj majci i recite joj kako sam bio dobar hrvatski vojnik, kako sam bio čvrst ..." a jedan vojnik, koji se prozvao Meksikanac, iako ga Meksiko nikada nije vidio, napustio nas je u stilu, donio je odnekud dvije kašete piva, podijelio svima i rekao zbogom, više to ne mogu podnijeti, ja odlazim, neka mi nitko ništa ne zamjeri.

Nitko nije ništa zamjerio jer pivo je bila dragocjenost, slap Eldorada u to vrijeme.

Očekivao se dubiozni padobranski desant na seosko groblje, ali dani su prolazili, svakodnevne uzbune, maske, straže, izviđanja, akcije, desanta niotkuda.

Nisi se pomaknuo, ni oko ti nije trepnulo.

Neki su i živjeli na groblju u punoj opremi, kako bi uvijek bili pripralni. S vremenom teren je sve više izgledao zemljano pust poput fotografija Australije Wima Wendersa.

Linije su ostale statične, sigurne, požar rata sunuo je na druge strateške točke, za neko vrijeme.

Jednog si jutra, kada smo išli dalje, ustao i rekao da ideš u Sarajevo.

Bilo je već i tada naših helikoptera,
prikupljali su dobrovoljce, ali ti nisi htio čekati.

Jednog jutra si ustao, spakirao svoju trubu u kovčežić
i otputio se pješke, poput hodočasnika, govoreći:

Idem u Sarajevo.

Bilo je to prvi puta da te netko čuo govoriti.

Mi smo imali svoj program koji smo slijedili, branili smo druge dijelove zemlje, bili smo u svojim okvirima.

Nikada te više nisam vidio.

*(Samo povremeno, zastori zjenica
podizhu se, tiho —. Ulazi jedna slika,
prostruji dolje kroz napete, zarobljene mišiće,
uroni u njegovu srce i nestane.)*

Svaki put negdje blizu Igmana u tami masivna blok konstrukcija vanvremenska i čvrsta i ranjiva planina; sjetio bih se tebe, čovječe s trubom. Sve što se kasnije pronijelo bilo je da su našli tvoje tijelo zamrznuto na Igmanu, na pustopoljini, poginuo si očito u obrani Sarajeva, kako i zašto nije se znalo. Bilo je to slijedeće zime, našle su te mirovne postrojbe Ujedinjenih

naroda. Po dokumentima, vidjeli su da si nekada bio njihov, samo nisi otišao u dom umirovljenika, već vjerojatno odmetnuvši se, potražio si drugi dom bez zidova i nastavio ratovati dalje po savjesti.

Možda i zbog toga što u domu vojnih umirovljenika i invalida rata, nisu imali sluha za tvoju trubu?

Isto kako si uvijek i svugdje, u svim okolnostima i na svim kontinentima, branio svoje pravo na trubu, tako si čvrsto branio i naše zemlje, po svom izboru, unikatan u svom životu, dosljedan, zvuk tvoje trube poput plašta pokrivao je sve okvire. Noć druga, bez riječi, iz snježnih zapuha, iz mećave, transportnim avionom prenijeli su te na vojno groblje njihove, i tvoje zemlje, i pokopali s vojnim počastima.

Jesi li to bio stvarno ti, a ako jesi, jesu li s tobom pokopali i tvoju trubu, ili si u grob otišao sam, mogu li se zvuci tvoje trube još čuti makar isprekidani pa zato nestvarni i makar izmiješani s vjetrom u travi, uz samo tlo ili visoko u drveću, na vojnom groblju tvoje zemlje?

Noć druga, bez riječi, iz snježnih zapuha, iz mećave, transportnim avionom prenijeli su te na vojno groblje, i tvoje zemlje, i pokopali s vojnim počastima.

Jesi li to bio stvarno ti, a ako jesi, jesu li s tobom pokopali i tvoju trubu, ili si u grob otišao sam, mogu li se zvuci tvoje trube još čuti makar isprekidani pa zato nestvarni i makar izmiješani s vjetrom u travi, uz samo tlo ili visoko u drveću, na vojnom groblju tvoje zemlje?

POSLJEDNJI OD KRALJEVA VATRE

I Saudijski kralj je u gradu
Šapat se pronio kockarnicama bordelima jahtama
plažama golf igralištima
Iznajmio je 200 predsjedničkih apartmana za svoju svitu
svakome po jedan novi Motorolin mobitel zapakiran
s ugraviranim brojevima
kako bi svi znali u koliko sati su večere ili bal
I onda je otišao u svoju privatnu džamiju
sagrađenu da se može pomoliti u tišini
Na travnjaku ispred njegove vile 20 metara dugačka
neonska sablja svijetli u noći.
Ta je sablja njegovim podanicima i sunce i more i svijet
oko te sablje top modeli i starlete gravitiraju poput orbita
ta je sablja zid od plamena oko petrolejskih izvora.
Slijedeće jutro 50 crnih Mercedesa stiže iz Njemačke
Oni su za kuhare, žene i savjetnike koji obavljaju mu
svjetovne poslove
— on ne poznaje svijeta niti svijet poznaje njega
Iako, ljudima je sagradio bolnicu i aveniju svojih
banaka, a njegove jahte kada ne miruju kruže marinama
i u svakoj luci prikuplja se novi
kontigent zainteresiranih djevojaka
po principu staro za novo —
Posljednji od velikih alkemičara crnog zlata
Koji u svako doba može štipnuti svjetske moćnike,
za njega žutokljunce, za obraz —
posjeduje onu kraljevsku melankoliju
koja pristaje samo velikim kraljevima.

Ovdje, sve ga podsjeća na ona slavna vremena
kada je Andaluzija cvjetala kao najljepši cvijet
Arapskog vrta,

kada maorski ratnici odapinjali su oštre sulice
sa zidina tvrđava u željezna srca križara
sve dok se sjene i svjetla zaraćenih
nisu prelomile u jedno,
dogodilo se to u katedrali u Cordobi.
Kao i svi posvećeni ljudi
i ovaj kralj imao je svoju katarzu
on je zapravo želio biti Omar Sharif
a ne Saudijski kralj
A Omar Sharif vjerojatno ne bi se bunio
da zamijene mjesta, ali takve su rošade
moguće samo u šahu.

Velikom je kralju i prije nego se rodi
sudbina zapečaćena u zlatom zakovanoj
maloj drvenoj kutiji optočenoj sa dva reda
kašmirskih smaragda kongoanskih dijamanta
madagaskarskih bisera najvećeg od svih rubina
boje krvnih zrnaca nepoznatog porijekla
punom šakom šumsko-zelenih turmalina i nekoliko
magličastih ametista.

ANTARTIKA, TISUĆU GODINA POSLIJE

Po enciklopediji Britannica, Antartika je posljednji otkriven od sedam kontinenata, prtajen preprekama mnogobrojnih magli, oluji i zamrznutog mora, ljudskom oku postaje poznat tek negdje potkraj devetnaestog stoljeća iako postoje indicije da je posjećivan i davno prije... time što je posljednji otkriven kontinent, Antartika se može doživjeti i kao posljednja nada.

TOKIO, TOKIO

Chizuo Matsumoto je prvi put ugledao milošću obasjano lice svoje majke jednog dana bez oblaka.

Chizuo Matsumoto je prvi put otvorio svoje djetinje oči na
Radost svojih poštenih roditelja jednog od dana 1955. godine,
Ne sluteći kakvu mu sudbinu sprema sudbina.

Chizuo Matsumoto se rodio jednog sunčanog dana 1955. godine
Kao četvrti sin siromašnog pletioca slamnatih rogožina
Nesvjestan

Da je upravo on pozvan da predvodi — jer kako je živio
Punih devet mjeseci u utrobi svoje majke, Chizuo Matsumoto

Nije imao pojma da on nije svemir, da postoji još nešto izvan
Ovalnog prostora u kojem je plutao omotan vodenim mrakom:
U tih je devet mjeseci Chizuo Matsumoto
sanjao mnoge snove.

Prepoznao ih je kao vizije ali sve ih je zaboravio
Usljed šoka koji je doživio kada se zastor rasparao
i pred njim

Otvorilo se do tada mu skriveno prostranstvo svjetla i zraka.
Rodio se slijep na jedno oko i djelomično slijep na drugo
Poslan je u internat za slijepe, gdje je rastao u samoći
I koristeći prednost da na jedno oko ipak nešto vidi
Izrabljivao, tukao i ponižavao ostalu djecu.

(I razmišljao je i razmišljao dječak
Chizuo Matsumoto kako s lanca otpustiti
krvoločne pse svog crnog srca.)

A kada je konačno pozvan pobjegao je iz škole i oputovao
Na vrhove Himalaja gdje okupan pročišćenim snjegovima
Doživljava prosvjetljenje i u spektakularnom sudaru sa silom
Nešto što je sebi ocrtao kao moć Apsolutnu —
Prima na sebe odgovornost, goruću baklju znanja, sposobnost
Čitanja misli drugih, moć otkrivanja njihove
Skrivene prošlosti i čudesnog umijeća levitacije.

CAPE KENNEDY

Astronaut Buzz Aldrin, čitajući po četvrti put
Fantoma iz opere
Ima neugodan osjećaj da su događaji u knjizi izmišljeni.
Isti takav osjećaj, potpuno isti, imao je nekoliko mjeseci prije
kada je čitao *Misterij žute sobe* Gastona Leroux.
Primijetio je s iznenađenjem da se kod obje knjige radi
o istom autoru.

Kasno je ljeto i vrata koja vode na terasu širom su otvorena.
Staklima plove slike s televizora
— Mjesec
Kralj divljih savana,
Ulazi i zove ga — poznaje ga po imenu.

Buzz uzima daljinski upravljač i stišava zvuk.
Dok izlazi na terasu vjetar podiže zastor koji mu zapinje
za ruku:
Dolje,
neosvijetljenom uličicom prolazi djevojčica u
pamućnoj haljini
I dovikuje mu,
"Hej, Buzz, svemirski kauboju!"

Njezin glas odjekuje bistrinom. Buzz
Udiše noćni zrak prožet zvijezdama.

JEDANAEST TISUĆA METARA IZNAD VELIKIH RAVNICA

Miss Love u avionu sjedi do prozora da bi mogla gledati
Oblake, bijele oblake, guste i meke poput šećerne vate
Pjenaste oblake po kojima se možda može hodati
Samo u majici bez rukava. U kasno poslijepodne
(U vrijeme kada se njena kosa boji zlatom)
Sunce zna biti jako, ovdje gore
U visinama.
Pored nje sjedi neki čovjek
Sumnjičav prema njenim rukama
Punim ogrebotina i modrica.

Miss Love u avionu sjedi stisnutih koljena
U krilu joj makrobiotička večera, pod nogama
Stvari, stvari koje je kupila. Na leđima nosi ruksak
U obliku medvjedića u kojem čuva vjenčanicu
I urnu s pepelom svog muža poznatog pjevača
kojemu je zaboravila ime.

Već dugo on stanuje tako u ruksaku u obliku medvjedića
Jednu šaku njegova pepela Miss je zakopala
Pod vrбом u dvorištu, druge dvije je pomiješala s ilovačom
Napravila je tanjuriće, jedan je dio otpuhnut
Nažalost:

Završio je u ventilacijskom sistemu.
Ostatak Miss nosi uvijek uz sebe na putovanja
Blizu srca, poput talismana.

TOKIO, TOKIO

Usamljeni dječak postaje guru, da
Sada se Chizuo Matsumoto zove Shoko Asahara
donosi nam poslanice koje najavljuju skori kraj svijeta.

Kazni nas, Shoko Asahara
Šapuću glasovi, skriveni glasovi vjernika.

Sljedbenici:

Vi znate, da se ne smijete ogriješiti.

Na kraju ćete samo vi biti spašeni.

U podnožju planine Fuji, Shoko Asahara leži na svojoj ženi

Izbija joj dah iz pluća; dok je pritišće sila viša od 200 kila

Ona se bori za zrak.

Usta joj se pune njegovom masnom kosom,

Crveni, žuti i plavi papirnati lampioni

Shoko Asahara je otac već šestoro djece.

Ali što je to?

Njegova stara majka leži u prašini u dvorištu pod drvetom

Trešnje bijelih prozirnih cvjetova koji njegovim

oštećenim očima

Izgledaju poput razigranih leptira.

Pokušava ustati, ali ne može

Nekako je izobličena i presavijena kao da je otrovana

Puzi, puzi

Ostavljaajući pjenasti trag za sobom.

Nema sumnje

Dosta joj je paklenskih muka, želi se baciti u bunar

U ponor dva puta po trideset metara

Dubok i crn.

Samom trenutku pada Shoko Asahara nije svjedok

Pažnju mu odvlači glas koji dolazi iz kuhinje

Iz majčinog crno-bijelog televizora:

... s tiskovne konferencije astronauta buzza aldrina koji stiže sutra u izrael kako bi još

jednom pokušao pronaći biblijsku noinu arku koja se po njegovim tvrdnjama nalazi na mount-araratu precizne lokacije poznate samo njemu ...

Zdravom polovicom oka Shoko Asahara vidi ljude
Kao tamne sjene koje podrhtavaju gore dolje po ekranu
Nestaju u smetnjama dok stoje na nekom golom golom brdu.
Lica im ne razaznaje, iako mu se čini da jedna sjena
U pozadini iza astronauta ne ide u gomilu s ostalima
Svijetli samostojna, prožeta
nekim unutarnjim osvjetljenjem.

U dvorištu stare kuće s bambusovim krovom
Shoko Asahara se težak prigiba nad bunar i kroz
duboku jeku
Šapuće majci za koju zna da je negdje dolje, na dnu:
"Reći ću ti nešto sasvim drugačije od onog što govore drugi:
Dolazi sudnji dan."

CAPE KENNEDY

Na televiziji se prikazuju dokumentarne snimke o Lenjinu
(Ili o Staljinu, Buzz nije siguran
O kome je riječ, uvijek je miješao tu dvojicu.)

Vlak
Zapečaćenih čeličnih
Vagona tutnji prema Sankt Peterburgu
(To se više ne može izmijeniti.)
Fotografija carevih kćeri snimljena u njihovom domu
Prije nego što su strijeljane u Ekatarinburgu.
Najstarija djevojka stoji, a ostale sjede okupljene oko stola
Na kojem je vaza s cvijećem:
Vidi se da su čvrsto vezane jedna uz drugu, kako sestre
i trebaju biti —
Obučene su u haljine koje predstavljaju
Sklad.

Lijepe su i skromne, djeca znatiželjnih očiju
Koja čitaju knjigu: što ona znaju? nestaju
U masi od nekoliko stotina tisuća ljudi:
Lenjin (ili Staljin) u gomili
Drži govor na stepenicama pred Zimskom palačom.
Na televizoru nema zvuka pa Buzz ne čuje što se govori,
Ti ljudi na trgu izgledaju mu prestrašeno
Kao da stoje na rubu ponora.

Čudno, misli Buzz
Svi ti ljudi tako puni života, sada su odavno umrli.
Ta misao ga rastužuje, i on toči u čašu preko mjere
Što inače nikada ne čini.

Iznenada, primjećuje da nešto na ekranu nije u redu.
Jedan se lik oštro izdvaja u mnoštvu, strši
Među radnicima, vojnicima i mornarima,
Kao da je slučajni prolaznik, taj čovjek
Kao da ne pridaje pažnju Lenjinu (ili Staljinu)
Nehajan, puši cigaretu.
Kosa mu je kratka, sasvim sijeda, iako je mlad.
Crte lica su mu asketske, tom nepoznatom.
Učvršćene.

JEDANAEST TISUĆA METARA IZNAD VELIKIH RAVNICA

Miss Love sjedi u avionu do prozora
Za nju noćas nema sna — u nosu joj gori radost
Halucinogena, više ne osjeća zujanje mlaznih motora i strah
Od letenja. Donijeli su deke za noć i ugasili svjetla
Nestao je umirujući zvuk kolica s pićem.
Miss otvara jednu od svojih boca
I kombinira s tabletama
Šteta
Da trgovački putnik koji sjedi pored nje nije dosadan i suviše

Nalik žabi, smotala bi mu se u krilu, da joj prođe vrijeme. Ovako ostaju samo slušalice i šareni ekran televizora:

*... shoko asahara, uhapšen zbog puštanja nervnog plina
sarina u tokijsku podzemnu željeznicu ...
... autor knjige "tajne razvijanja natprirodnih moći" i guru
kulta "aum — vrhovna istina"
tereti se za mnogobrojna ubojstva; za trovanja, osakaćivanja i
osljepljivanja
za tvorničku proizvodnju bioloških otrova, sarina i
hidrogen-cijanida
za pokušaj izrade nuklearne bombe i
eksperimentiranje laserom; za okrutnost i mučenje svojih sljedbenika od kojih su mnogi
izgubili živote ili razum
podvrgnuti elektro-šokovima i neizdrživom pritisku neprekidne
zaglušujuće buke ili dugim zatočenjem u samicama i
davljenjem u ledenoj vodi ...
... sumnja se čak i da je shoko asahara
prodavajući lijek "svemoćna medicina" (u stvari kore mandarine u alkoholnoj otopini) i
"čudesni izvor"
(preparat od devet litara prljave vode u kojoj se guru kupao)
prevario državu utajom poreza ...*

Kako je veličanstveno ružan, misli Love
Podbuhao i obrastao sve ljudske dimenzije
Očnih kapaka natečenih i teških poput
Štitova Teutonskih vitezova.

Slika se mijenja, postaje blijedo plavičasta
Sada je 20. ožujak 1995. Vrisak u tokijskoj
Podzemnoj željeznici, ljudi u panici gube razum
Nervni plin im se šulja kroz kosti, ubojit.
Jedna žena se probija prema površini, trči uz stepenice
Prema izlazu, od zida do zida
Luta:

Otrov je spržio njene kontaktne leće

Zavario ih u bjeloočnice
Instinktivno, uspinje se prema svjetlu
Pretrčana od onih koji još uvijek vide.
Na vrhu stepenica pojavljuju se spasioci
U bijelim skafanderima, omotani cijevima
Stoje neodlučni.
Jedan čovjek samo, nema masku
Ni zaštitno odijelo, ništa. Pojavljuje se od nikuda
Slučajni prolaznik?
Silazi stepenicama, prima ženu u naručje i iznosi je van.

Miss Love promatra ekran u čudu dugo nakon što se slika gasi:
Sigurna je da je vidjela suze na licu tog nepoznatog.
Kakvo čudno čudno lice, tvrdih izmučenih crta
Možda ima tristo a možda trideset godina
— izgleda postojan
Kao da nije s ovog svijeta.

EPILOG: INDIJSKI OCEAN 40° I 120°

Kapetan Nemo stoji na komandnom mostu Nautilusa
Dolje na dnu mora. Do njega stoji prvi časnik, priča
Svom kapetanu o životu kakvim ga je našao na površini.
Govore tiho, misleći o riječima koje izgovaraju.
Poručnici koji čekaju pred vratima vide kako se
Kapetan Nemo naglo odvaja od ograde
Hoda
U krug pogleda uprtog u mir vodenog grada pod sobom
Dugo šuti prije nego će postaviti svom prijatelju posljednje pitanje:
Antarktika?
Izgleda da je i tamo nada
Izgubljena.
Nemo odlazi iz dvorane slomljen tugom.
Kroz gustoću planktona sustiže ga mliječna svjetlost
Površine mora, lomi se u ovalnom staklu i prebija preko

Zlatnih gumbi njegove odore.

ANTARKTIKA

Rupa razbijena u ledu
Prije tisuću godina, možda više
Grobница kvarcnim kamenom okovana, sa
Sedamdeset i šest slojeva
Vječnog snijega prekrivena. Grob
Ukopan duboko
U dubine Antarktike, nigdje traga čovjeka
Tisućama i tisućama milja uokolo.

Antarktika, tvoje ravni suncem
Odsječene, planine od smrznutog oceana
Sagrađene, tisuću godina je prošlo
Otkako su visinskim hodnicima
Divlji polarni psi prevukli mrtvo tijelo omotano
Pokrivkom istkanom rukama zaljubljene žene
Na sanjkama izrađenim
Od najbržeg i najžilavijeg drva.

Tisuću godina
Otkako je dah divljeg čopora
Mutio prozirnu ploču
Ledenjaka

Otkako je huk jurećih sanjki koje pritišću svoj put
Kroz svjetlost, kroz bjelinu
Remetio upornu tišinu
Antarktike.
Grob potonuo u vremenu
Ne može se naći ni helikopterima i avionima
Ni putem vojnih satelita.
Tijelo u pokrovci je tijelo ratnika, nema sumnje

Toliko je ubojitog željeza
Ukopano s njim.
Narav pustolovna, mornarska
Vidi se po kostima — pretvorile su se u sol.

Ljubav mu je bila čvrsta — kvarcni kamen
Njegova kovčega pulsira i sada, nakon tisuću godina
Na mjestima prolomljen linijama blistavim
Poput krvi.

PLAŽA TARTARUGA

crna djeca igraju se pikulama u prašini
majke sjede na visokim stepenicama
orisale su prozore u plavo
njihove kuće iskrivljene su od sunca
vrućina je oborila psa na ulici od crvene zemlje

kupujem kutiju cigareta Hollywood Brand
i šibice sa plakatom iz *Casablanca*
krasna jarko crvena kaligrafija
crno-bijela fotografija
u limenoj garaži preko puta

prodavačica je baš pristojna
sitna crnkinja s naočalama velikih okvira
zove se Sheila i ima četiri mlađa brata
Nelsona, Joycea, Jeffersona i Franklin Benjamina
njezin pokojni otac bio je učitelj engleskog
ali sada je sve teže doći do hrane

slomljeni bicikl uz drvo sa crvenim cvjetovima
majica mi je mokra i ljepljiva
teško se hoda
ulicom od crvene zemlje
čekam da pljusak stane u baru koji nema zidove
pijem pivo od pola dolara s nekim čovjekom
i njegovim prijateljem kojemu sam zaboravio ime
u kutu je bilijar sa stolicom umjesto jedne noge

gledam ocean kako se mijenja
fluorescentne točkice žute i crvene
prsluci su to ribara koji izviruju
sa svojih barki u daljini
iza kišnog zida

prolazim pored bogalja na skateboardu
na glavi mu je mornarska kapa
ovo je drevna ribarska kolonija
iako bila je velika morska utvrda
ima tome dvjesto godina
careva vojska i Indijanci ovdje su branili od gusara
rutu do mora s kočijama dragog kamenja iz Minasa
poslije su gusari i Indijanci branili rutu od cara
bitka se rasplamsala sve do Rio de Janeira
više nitko nije znao gdje je drago kamenje

nema nikoga na kamenom trgu
samo odjek kotača čovjeka na skateboardu
i krik albatrosa na žalu prekrivenom školjkama

ovdje na starom groblju gore na brdu kamena ploča
najzagonetnijeg pomorskog rekvijema
Bartolomeo Marr sanja potonule brodove
s kojim mogla bi se usporediti možda
ona u Novoj Engleskoj iz Grimiznog slova
"On a field, **S**able, the letter **A**, Gullies"

slušam *Swordfish&Trombones* T. Waitsa
na compact discu i ne čujem ništa drugo
ovdje sam na toj zabačenoj plaži plemenitog pijeska
praia Tartaruga
pod klisurom drveća cijeli dan sjedim na kamenu
pojeo sam jednu ribu tešku čak kilogram
prži ih jedna gospođa pod bambusovim krovom restorana
toliko malog da je manje kvadrature od njihove
ulične table velikog natpisa na stupu

Le Coloniale

ima tu samo jedan stol i jednu stolicu
nisam htio ni kruha ni priloga ni soli ni papra
odbacio sam sve nepotrebno i
kupio od uličnog staretinara

starca crnog koliko mu je duga brada bijela
knjigu kakvu se nitko drugi ne bi usudio prodati
iskrzana požutjela raspadnuta razlomljena
u gorem stanju od njegovog Panama šešira
ispala je najbolja koju sam ikada pročitao
radi se o životu drvosječa i njihovih žena o
jednoj rijeci o borbi čovjeka s prirodom i samim sobom
o djeci o roditeljima

obitelji

najviše mi se svidjelo kako pojedu svaki po 5-6
palačinki u zoru kada kreću u borbu s drvećem i rijekom
suptilnost međuljudskih odnosa ljubav sve je zaživjelo
pročitao sam svih 576 stranica odjednom
ispisanih rukom majstora meni nepoznatog
jer nedostajale su korice

leđa su mi se od čitanja na suncu
prepunila malim sunčanim plikovima
koji sigurno nisu kapljice vode
sjena me zaobišla u punom krugu

sunce je palo

iznad evangelističke crkve bijele i svjetloplave
hodam dok mi noge ne postaju željezne
konj bez jahača izranja iz šume
nebo postaje skoro crno

samo trag blijedo žute svjetlosti na horizontu

i žuti cvjetovi u pijesku
nosim kemijsku olovku u džepu
napisat ću pismo svojoj ženi:
voljena mog života
toliko te volim
i toliko mi nedostaješ
i tako je teško bez tebe i djece

a toliko smo daleko
da ne dijelimo ni isto nebo

nestala su svjetla
i more je stalo i vjetar
ustali su duhovi mrtvih i jedan je rekao:
nosio sam crveni rubac oko glave, sjajnji od sunca
krv mi je jurila žilama poput divlje rijeke
bio sam gusar, odmetnik od Reda i staleža
nisam se dao ni naciji ni crkvi
živio sam pod zvjezdanim nebom i gospodario ogromnim morem
znao sam da je moj život luda slučajnost
samo bljesak u beskrajnoj tami
nisam se dao zatvoriti u kavez
bio sam odvažan
izgorio sam u toj vatri
ratovao sam i ubili su me
ne žalim ništa
ali sada kada ne postojim
kada više nisam ni prah, ni šapat u svemiru
boli me što nema moje žene i djece — gdje su oni?

Išao sam u crkvu i molio se Bogu, rekao je drugi
posipao se pepelom i vikao da nisam dostojan
koža mi je bila crna kao ugljen
doplovili su me iz Afrike u lancima
i objasnili mi tko je bog tko čovjek a tko rob
trpio sam jer rekli su mi da tako treba
bojao sam se pakla kazne za opake
imao sam ženu i djecu
ali rijetko sam ih viđao
teško sam radio od zore do noći
i jednog jutra probudio se mrtav
Ilija je u vatrenim kočijama uzašao na nebo
a mene su bacili u rupu i zatrpali zemljom
imao sam ženu i djecu ne mogu ih vidjeti ...

gdje su moja žena i djeca?

U dubini smaragdne šume ispod drva sa crvenim cvjetovima

tamo gdje se velika rijeka ruši u ponor

gdje zemlja miriše na vječnost

sagradio sam dom u nadi da nas smrt neće naći

ne mogu se više sjetiti kao su izgledali moji

sjećam se samo odsjaja sunca u kosi mog djeteta

sve bih dao da ih još jedanput vidim

čujem njihove glasove

osjetim njihov miris

i onaj koji je bio najglasniji od svih

onaj sa crvenim rupcem oko glave još je rekao:

zato napiši i ovo

ovaj brod ima rupu u dnu

i tone brže nego što gepard trči.

OBLACI / NUBLAS

Ova bilježnica posvećena je prijatelju, Davoru Sefiću, skijaškom prvaku, padobrancu, hrvatskom vitezu, ubijenom tenkovskim udarom 20. 10. 1991., jednom od nekoliko stotina dragovoljaca koji su branili grad Dubrovnik u opsadi od jugoarmade i srpske flotile, kada se cca dvanaest tisuća zlođuha i bića tame sručilo s brda kako bi se uz pomoć dvanaest tisuća granata uključili u krvavu orgiju nad hrvatskom svetinjom.

Vukovar je bio hrvatski Alamo u divovskim razmjerima, Dubrovnik je bio to isto, posveta ide i svim gradovima u plamenu pod opsadom s braniteljima koji su pružili junački otpor nadmoćnom neprijatelju, kao i Mostar, Petrinja, Jajce, Osijek, Zadar, Šibenik, Škabrnja, Novigrad, Sarajevo, Lašvanska dolina i dalje...

Ova posveta je i za sve u Domovinskom ratu poginule pripadnike Hrvatske vojske, koji, žrtvujući svoje živote kao cvijet hrvatske mladosti nisu dočekali dan u kojem će u miru obitelji podizati svoju djecu.

DVADESET I SEDMI DAN

Mari, dvadeset i sedmi dan od tvog rođenja

Svjetlost i sjena: razdvajaju se ...
A do prije 27 dana, bili su jedno!
Tvoje crne kose oči sada traže rubove.

Rođena u ovaj svijet s ničim
Od opreme — toliko si mala da ne poznaješ
Ni svoje ime — želiš nas osvojiti tim
Osmijehom novostvorenog neba.

Kakav je to osmijeh! Sve pčele Alpa
I sve šumske vatre Mongolije
I svih 350 crkvenih tornjeva Salvadora i
Svi planktoni Atlantika nalaze utočište
U nebu tvog osmijeha iskovanog na tajnom
Mjestu koje je poznato samo pojedininim,
Levitirajućim svecima.

Gledaš uokolo i svemu se čudiš, ali
Moram ti reći da u tvojim crnim očima
Starim deset tisuća godina još uvijek
Mogu vidjeti odraz onog tihog jezera
Čija dubina se ne može izmjeriti.

Meni je to tiho jezero nepoznato sjećanje
Znanstvenici ga zovu crnom rupom prostora
Neki ga jednostavno zovu vrećom ugljena
A religiozni ljudi — oni to jezero zovu Duh.

Na tom su tihom jezeru tvoje crne oči
Još do nedavno bile dva indijanska kanua
Koja bezbrižno veslaju beskrajem svemira.

LIMUNOVO DRVO, ČETIRI STOLCA I PEPELJARA

Hodali smo uzbrdo tihim ulicama limunovog mjeseca
Sve od Rimskog akvadukta do ovalnog trga Vještica
u Segoviji gdje sveta Tereza i sveti Ivan od Križa
dodirnuvši se jedno u drugom nalaze zrcalo Duha
(je li to bila vatra ili led?)

Sveta Tereza nikada nije zapisala kakva je na dodir
bila njegova ruka pretpostavljam da je bila zračna
... jer u tom je trenutku nestalo težina tijela ...
(je li to bila vatra ili led?)

Martin i ja u potrazi za ulicom Napuštene djece
Ova su zdanja izrezbarena u kamenu boje meda
zato se svjetlo tako razigrano prelama na njima
Ovuda je svake večeri hodao Antonio Machado, kažem
Njegov glas možda još uvijek odjekne u koracima pločnika
U akustici suncem ispranih kamenih zidova i dalje
Bio je tužni školski učitelj
A mogao je biti i pastir ovaca i krotitelj lavova.
Pločnik je zazvučao poput onog prije dvadeset
i više godina vidim sada širinu listova klorofil i
prozračnost svodova katedrala kišno-šumskog drveća
Spuštao sam se s ocem niz jednu od brdovitih ulica
stare kolonijalne četvrti Rio de Janeira oblačan dan
(brazilsko zatvoreno nebo)

Miris za koji vjerujem da su bile buganvilije i akacije
Oštar u mom sjećanju okrugli kameni trg i fontana
Kameni trg i fontana i onda nebo se otvorilo bistro
u krošnjama okolnog drveća i kovitlala se svjetlost
kroz rupe u krovovima i među zidovima zacrnjenim vlagom
Drvo je sada raslo na mjestu gdje su nekada živjeli ljudi i
grane pune ptica probijale su se kroz prozorska okna

a ostaci vitičastih tapeta mogli su se još vidjeti kroz duplje
koje su nekada bile otvori balkona.

Kuća u kojoj nitko ne živi visokih urušenih
kupolastih stropova i čudesni putovi svjetla
i sjene u prolazima činili su tu ruševinu
labirintom u kojemu se čovjek može i zauvijek izgubiti.
U dvorištu šatori i jedna žena i dječak sjede oko vatre
a na zidu veliki grafit crnom bojom:

PINOCHET ASSASSINO

pitao sam oca što to na zidu znači,
držao sam ga čvrsto za ruku.

Ovi ljudi izbjeglice su iz Čilea, ostali su bez domovine,
a moguće je dijete ostalo bez oca.

Dječak je mogao imati devet ili osam godina poput mene
a majka lica staloženog duhovnog ali u očima dubina patnje
Vidjelo se tmurno jezero gdje je nekada bilo bistrine boja
(*je li to bila vatra ili led?*)

U ulici *Napuštene djece* na ulazu je mala ploča:

CASA MUSEO ANTONIO MACHADO

Moj sin i ja prolazimo vrtom i gore klimavim stepenicama
(Tu je jedno limunovo drvo u malom vrtu) kuća je prazna
Dvoje studenata na vratima, oni se brinu za prostorije
Vidite kako je to, kaže nam studentica, u ona vremena
Imali su štednjake na drva ...
Soba s balkonom, stol i četiri stolice s lijepim kožnim ornamentima,
On je sjedio na ovoj najbliže balkonu, rekla je —
bila je tu i gazdarica i još jedan učitelj ali oni su ostali zagubljeni u vremenu ...
Ovo je portret od Picassa a ovo grafika od Miróa
Jesu li bili prijatelji? Da, bili su prijatelji.
Ovo je fotografija Guillomar: pisao je pjesme o njoj ...
Tu je njegova soba u kojoj je živio;
mali stol i na njemu zrcalo uza zid
Krevet asketski a prozor pustopoljan i hladan
mogu se predosjetiti zapusi na planinskim ravnima
Mislio je tu valjda na Lenoru,

toliko daleku ...

II

Bilo mu je hladno, kaže studentica, ova peć ne valja ništa.
Ova staklena pepeljara okrhnutog ruba, pitam, je li to
Machadova pepeljara, ista ona koju je koristio?

Da, sačuvana je, to je ista ...
kako to, da znate toliko o njemu, pita me djevojka.
Gledajući kroz prozor čini mi se kao da ga vidim u daljini
njegova izdužena figura u prašnjavom polucilindru na
horizontu neumorno gura Lenorina kolica tog zadnjeg ljeta;
A možda se čuju i treptaji vlaka koji tutnji kroz Guadarramu...
Prevodim njegove pjesme na hrvatski, koliko mogu, kažem.

Djeca se igraju sa stolicama, moja najmlađa kći
zamalo uspijeva uništiti stolicu čvrstu devedeset ljeta
slikamo se i upisujemo tople riječi u knjigu posjetioca.
Na odlasku iz ulice *Napuštene djece* mimoilazimo
se s djevojkom maslinaste puti i zaigrane crne kose ima
iskrica u njezinim crnim očima — zastaju na mom sinu i
ona mu dobaci, Hola Rubio!
Kako sam bio ponosan na njega! Kasnije
on me tiho pita što mu je to rekla o čemu se radi.
Rekla ti je, Bok plavokosi, to znači da si joj zgodan ...
Još dugo hodamo tako zauzeti svaki sa svojim mislima
sjedinjeni kako otac i sin i trebaju biti.
Sumrak blizu, stojimo pred crkvom koja je prepletena
sićušnim ornamentima sve u tornjeve do oblaka
a i plahte koje se suše na balkonima obližnjih kuća
velike su poput jedra Kolumbovih brodova.
Sada mi je jasno zašto je Antonio Machado sebe zvao djetetom oceana;

Zvijezde polako izranjaju na nebu, bistre su i spokojne
u očima mog sina; osam mu je godina kao i meni

kada sam šetao s ocem i ugledao prizor koji je sa mnom
uvijek svjež putovao tako da sam dvadeset
godina kasnije posjećivao stranicu *rememberchile.org*
i razmišljao što se dogodilo sa djetetom i majkom
iz dvorišta kuće u kojoj nitko ne živi.
— Martin gleda zvijezde a ja gledam njega
kako dijete zbraja zvijezde njegove ruke korespondiraju
u savršenoj harmoniji, potpuno iste —

Ti nisi dijete oceana ti si rođen usred rata
u čizmama na tlu prilično nalik vulkanskom ali postojanom
vidjeli smo se rijetko tih prvih godina možda me se ne sjećaš
(bio si čudo našeg svijeta i tvoje rođenje je tajna života)
okupili smo se oko tebe kao oko svjetionika na olujnoj pučini
ili kolijevke betlehemskog djeteta. Moji prijatelji svi zajedno
već duboko ratni veterani nisu znali kako se predstaviti
pa su ti donijeli na poklon plastične vojnike i viribus unitis
insigniju specijalnih postrojbi/ te iste godine na našem tlu
ugledao sam u koloni izbjeglica dijete dobi poput tebe sada
Djevojčica bakrenotamnih crno sivobijelih oblaka
s prosjecima bistropoplavo zelenim u očima —

Njene oči prošle su kroz nas kao komete padajućeg grada:
nikada te nećemo napustiti ti malo jedro svjetlosti
koje nam dolaziš kao poruka iz vječnosti izgorjet ćemo
tu i pretvoriti se
u prah
postati zrna pješčanih dina ali mi ćemo te čuvati
i dom tvoj obraniti
a naša tijela neka budu tvoj oklop /

III

Tijekom rata znao sam ti na komadićima voštanog papira pisati pisma koja ti nisam slao,
sjećam se jedino naslova

pisma mom sinu na komadićima voštanog papira 17×24

... jutros sam pod vatrom pretrčao kroz minsko polje i u skoku preko zida glupo izgubio tvoju vunenu kapu koju sam nosio kao talisman, žao mi je zaplela se o granu kada se smrači idem tražiti je i vratiti natrag ...

Ili

*... postoji jedan vuk koji trči kroz moje srce i ne da mi noćas zaspati, isto ima tu i zapovjednik neke jedinice rezervista koji ometa crnim slutnjama iako sam mu objasnio da je za jutro pred bitku neophodan
miran san ...*

Ili

... dijete revolucije sa brda iznad opkoljenog grada u plamenu opservira fenomene prirode na nebu oskrnavljenom od Balkanskog krvnika: osjeća li petrolej kada gori? ...

Ili

... ima jedna surf daska s tri pera (takve su bolje od onih s jednim perom, kako je čovjek malen u sudaru s oceanskim valom!) prekrasno je iscrtana kišno-šumsko zelenilo nad zapjenjenim valom i natpis je green forever to je moja daska na kojoj sam učio s osamnaest ili devetnaest godina. Ako se nešto dogodi nadam se da ćeš pozvoniti na vrata u ulici Barão de Lucena 26. u Riu, kada budeš možda u dobi od osamnaest godina ili već prije, i tražiti svoju dasku za jahanje na valovima koju sam ostavio na čuvanje kod rodbine (ima tamo i jedna starica koja je tridesetih godina bila operna pjevačica pa noću lunja hodnicima obučena u elegantne bijele rukavice i šešir i prebire o tome što kralj misli o svemu tome što se događa na ovim prostorima — ona ne zna da je taj kralj umro dok je još bila djevojka; ne osvrći se i neka te to ne obeshrabri, jahanje na valovima najljepši je dodir čovjeka s prirodom, samo pazi se da te val ne digne i strmoglavi na površinu i provuče pješćanim dnom i zakovitla u pjenu morati ćeš puno učiti dok ne stekneš sigurnost, silina vala je nepojmljiva) ...

Ili

... pričam stalno o tebi ... i u ruševinama i na planinskim usjecima i u šumskim

*tišinama i na ravnima izdjeljanim kraterima granata da već pomalo nalikuju
površini mjeseca ...*

Ili

*... pričamo stalno o tebi i prišli su mi na jaknu tamo gdje inače stoji ime, oznaku
na kojoj piše: TATA. Kakav je to osjećaj biti otac!*

Ili

*... postoje mostovi koji, vjerujem, mogu premostiti udaljenost između planeta na
kojem smo mi sada i ovog na kojem si ti ... toliko smo daleko da mislim osjećaš li
signale ...*

Ili

*... bilo bi lijepo kada bi mogao napisati ovo: mi okruglog stola vitezovi sazvani od
našeg kardinala šaljem vašoj maloj eminenciji izvještaj: barbarske horde
potisnute i nema im više ni traga ni glasa i ptice se vraćaju i trava ponovo raste ...*

IV

Kako pada noć i crkva i kuće poprimaju obrise pješćanih dina
i u tišini vjetra pijeska zvijezda iščitavam potvrdu u sigurnost
mira i spokoja za tebe, u životu koji se u zvjezdanom plaštu
otvorio pred tobom, moj sine
(*plašt sveca po kojem si dobio ime bio je grimizan;
on je nosio mač i bio je tužan i zabrinut*).

Antonio Machado pao je žrtvom u otporu protiv tiranije
Tvoj djed nije još bio u dvadesetoj kada su ga označili prikladnim za križni put za Bleiburško
polje za put koji se slio u ocean pobijenih
trčao je trku svog života na jednoj pustoj livadi
i avion se vraćao
I odlazio i vraćao samo zbog njega neumorno ga mitraljirajući
sve do sumraka jer nosio je odoru domobrana
(a možda je to bilo zbog njegovog čuvenog osmijeha)

koji mu nikada nije silazio s lica
— taj osmijeh isti preslikan nalazim na tebi —
i zbog kojega je imao nevolja još kao pučkoškolac.
Učitelj ga je isključivao sa sata misleći da opstruira nastavu
tajna je bila u tom osmijehu koji je bio magnetan u skladu
s brzacima životne vedrine u njegovim plavim očima snagom duha nepropustan negdje
između vječnog čuđenja i blage ironije)

A tvoj pradjed koji je nosio stakleni štap i polucilindar
i u potkrovlju svoje trgovine u centru grada mlade ilegalce
pokreta otpora čuvao od Gestapa —
tog je istog dana sjedio u trgovini čekajući
na vijesti o svom sinu dok žustrinom
kakva je pripadala tvojoj prabaki otvorila su se vrata;
Pljačkaju, pale, ubijaju, i govore narodu: “drugovi,
pregazio vas je točak historije,”
rekla mu je prabaka,
to su barbari koji milosti ne poznaju
većinom su to bića tame ne vide im se lica zarasla
u duge brade i kose i gnjilež četničkih odora
jedino što svjetluca su kame
a u očima im ne raspoznajem ništa ljudsko i to me straši.
Sina je skrila na isti tavan na kojem su za rata čuvali ilegalce
od Gestapa a oni su došli jedan drugi dan pradjedi sve uzeli
jer nije htio izdati robu bez računa i otpremili su ga u logor za mučenje kao neprijatelja
naroda, tog vlasnika trgovine odjećom hrvatskih narodnih vezova.

Kada se konačno od tamo vratio ostala je do smrti samo sjena
gospodina sa staklenim štapom i polucilindrom.

*(Tko su ljevičari tko su desničari samo tričarije ovog svijeta i mlaćenje prazne
slame - postoje sile zla i potraga za apsolutnom moći i postoji otpor, ekvilibrijum,
da potlačeni mogu ustati i postoji plemenitost srca kroz ljubav i i vjeru u snagu
dobra kako bi ružmarin koji prikazuje svjetlo protiv mraka i pravedno kontra
nepravednom i koji djeca u sebi nose cvjetao u sigurnosti.)*

Petar Pan je prva svemirska opera, kažem Martinu.

I odmah poslije: što prije, trebamo kupiti
limunovo drvo.

TOLEDO

*Za malu Ninu koja svira violinu i onda,
njena duga plava kosa slijeva se nekako
tvori akustični zaklon slapu svjetlosti,
što njenu glazbu čini unikatnom.*

Vozili smo kroz duboku noć ulicama Toleda.
Toledo, grad relikvija visokih zidina, brdo
zaokruženo jednim koritom suhe rijeke,
spavao je.

Japanska filharmonija spavala je.
El Greco živ poput žive u rječicama uskih uličica,
spavao je. Nije bilo ni traga od sivo-bijelo
crne oluje. Crkveni tornjevi,

duguljasti poput El Greca
u toj tamnoj vrućini, spavali su zaogrnuti
hladom mira.

Toledo ljepotice, violinistice
studentice japanske filharmonije spavale su.
Karmelićanski samostan u svojoj geometriji
rešetaka i kružnih otvora, spavao je.
Spavali su i kipovi velikana pomoraca usidrenih u mraku.
Vozili smo putanjom grada pod dugim svjetlima.
Uzanim kosim ulicama i plošnim trgovima, među
kućama s vežama nepremostivim utihnutim u noći,
naš je auto jedrio poput fantoma iz budućnosti.

Portreti — ulja na platnu svih biskupa Toleda
spavali su pod ključem. Alcázar je
spavao isto, starorimska utvrda planina

kobna u svojoj tmini, kameni slon u bjelini:
negdje unutra, vrtjela se gramofonska ploča...

autos da fe —
ti mali trgovci koji kruže i kruže
nekada su jutrima bili tržnice
a poslijepodne sudnice
inkvizicije
zlatne kopče crni ogrtači kapuljače
puno ljudi i ritualnih bikova utopljeno u kamenom moru.

Ne čuje se nijedan od glasova tih trgova
nijedan od koncerata u noćima predivnih vrtova
koji prštali su bojama i zvukovima
u zadnjih petsto godina
kao prekriveni voskom od svijeća
sa ulica —

U brzim mrljama tamnim svjetlima Toleda
Na tvojoj dugoj svijetloj kosi dok ti spavaš,
Mala Nina — mala Mara i Martin još budni —
ja vidim crte / navigacijske mape
Putu rjeđe proputovanog kojim smo prošli
Kao obitelj

nosimo dvanaest unikatnih pločica zanimljive
Toledo keramike jednu žilavu praćku za Martina
i razvijamo jedra s vjetrom u leđa

Tragovima Albertia&Machada&Hernandeza
Tri pjesnika ljubavi i izgnanstva
Orihuela Granada Casares Ronda Tarifa Segovia
Puerto de Santa Maria———— zaljev Cadiza i
Vidim van dometa svjetionika brod **Solomon Levi Co.**
Ogrlicu od afričkog drva, otok vjenčanih i
Gibraltar, posljednju točku
Europe.

Ti mala točkice sunca, ti
Od tebe svjetovi se stvaraju.

SAMOSTAN SAN GERONIMO

ANTONIO LISBOA poznat kao Michelangelo Brazila, i kao Aleijadinho, "mali bogalj", sin portugalskog arhitekta de Costa Lisboe i crne ropkinje Isabel, probudio se te iste noći, samo dvjesto godina ranije, u kripti crkve sv. Franje Asiškog u Ouro Pretu uznemiren urlicima koji su dolazili iz unutrašnjosti crkve. U prvi mah pomislio je da je sanjao, ali ženski glas koji je vikao "don Carlos, don Carlos, pomognite mi!!!" bio je previše stvaran i nije pripadao njegovim snovima. Njegovi snovi nikada nisu bili tako egzaktni, cijeli život sanjao je snove bez zvukova i oblika, snove koji su ipak bili toliko iscrpljujući da se ujutro uvijek osjećao kao kukuruz propušten kroz mlin.

"Don Carlos, don Carlos, pomognite mi!!!"

Sjetio se da je čuo priče o duhu žene progonjene od demona koja je nastanjivala franjevačku crkvu i čija je se iluminirana glava povremeno prozirala u kostur uz jezovite vapaje izvjesnom don Carlosu.

Taj prodor uljeza u mračnu kriptu u kojoj je ležao odmarajući se od klesanja, i koja je po svježini i tami sasvim nalikovala grobnici, razbjesnio je Aleijadinha i više se nije mogao vratiti u san. «Victoriola!» zazvao je ženu koja je ležala do njega, njegovu ljubav, koja je s njim dijelila njegove muke i omotala mu dlijeta oko ruke kada zbog galopirajuće bolesti više nije mogao pomicati prstima i koja je prije nego što su se upoznali bila klaviristica i pjevačica u "Muškom klubu gospode od sreće" u Ouro Pretu. Glasovita Victoriola Bonita, lijepa Victoriola, sada se nije micala na pozive svog dragog; spavala je čistim, spokojnim snom.

Ustao je i pogađajući put u sveprisutnoj tmmini dovukao se do svoje skulpture "12 proroka" koju je zadnjih dana dovršavao.

Moje ime nije don Carlos, moje ime nije don Carlos, ponavljao je u sebi Aleijadinho: ja sam skulptor, drvodjelac i vizionar.

JUANA INES DE LA CRUZ

Nascimento de Nuestro Señor, Puebla 1689. final de Vilancico Primero

*Kada već Ljubav drhti
U ledu u hladnoći,
Kada su mraz i snijeg
Okružili ga prstenom,
Tko u pomoć dolazi?
Voda!
Zemlja!
Zrak!
Ne, vatra će doći!*

*Kada je Dijete pogođeno
Bolešću i trpljenjem
I više nema daha
Ustati u svoju obranu,
Tko će mu pomoći?
Vatra!
Zemlja!
Voda!
Ne, biti će to zrak!*

*Kada je već Voljeno dijete
Izgaralo vrućicom,
dahom se vuklokroz
Vulkansko ušće plamena,
Tko će mu doći u pomoć?
Zrak!
Vatra!
Zemlja!
Ne, voda dolazi!*

*Kako Dijete već danas
Napušta Raj za zemlju
I nigdje oslonca ne nalazi
U ovom svijetu,
Tko će mu u pomoć doći?
Voda!
Vatra!
Zrak!
Ne, biti će to zemlja!*

prepjev sa španjolskog T. B.

U ruševinama samostana u kojem je živjela prije tri stoljeća ostao je samo ključ bakreni,
korodiran, neuhvatljiv u svojim disproporcijama — samo u pravilnom kutu sjene u sjeni i
super povoljnom lomu svjetla može se nešto iščitati.

Mestizo creolo o
misionares XVII
>padre Kino<

I onda se otvara u okruženju:
FRANCISCO AGUIAR DE SEIYAS nadbiskup Meksika
otac ANTONIO NUNEZ DE MIRANDA Juanin osobni ispovjeditelj
mistika = CATALINA SUÁREZ
CRKVA<>DRŽAVA

Barokno ujedinjenje suprotnosti u vremenu
razvratnosti, radikalnog pesimizma egzaltirane senzualnosti
askeze&eroticizma
misionari Franciscani — vizija milenija
Otvoreni prostori JOAQUIMA DE FLORESA
Prihvat osobne slobode i procvat imaginacije
s nadom prosperiteta i bogatstva za laike i
mnoge crkvenjake //
SPIRITUALNA KRALJEVSTVA

Novog Svijeta

EGZOTIČNA HRANA — vegetacija sunca

boje, krajolici, hirovita klima

uzburkanost osjetila

doseljenika i meksičkog stanovništva

Indijanke, mestiko, mulata

tisuće različitih puti i očiju

ZVALI SU JE NAJLJEPŠOM ŽENOM MEKSIKA

U opravi od sunca, grimiznoj s bijelom čipkom

obrubljenoj, pristupila je Meksičkom dvoru a

njezina duga crna kosa tekla je poput

pritoka žeravice dok je hodala pustim koridorima

crno-bijelih ploča kamenih to jutro, primijetio je

raznosač mlijeka.

U večeri mjeseca, nekoliko godina poslije, u dugom

ogrtaču sivom poput srebra, njeno lice zakriveno

kapuljačom s purpurnom trakom

pod mjesečevim svjetlom nestvarnom,

bistrinom školjke kućišta biserja,

HARMONIAE MUNDI

muzike sfera,

ušla je kroz vrtni ulaz samostana

San Geronimo, nije bilo zvona,

ni glasa, samo zvuk njene kočije ispunjene

knjigama i znanstvenim instrumentima.

<<>>

MOĆ

ISUSOVAČKOG REDA

HERMETICIZAM

PRIMEIRO SUENO u tri dijela

otac KIRCHER—Hermetička tradicija

piramide svjetlosti i sjene

VIEYRA, Antonio de \ misionar Brazila

Od svoje ćelije na dvije etaže i vrta sagradila je astrolab

ERAZMO— Giordano Bruno —ERAZMO

KOPERNIK sv.Jeronim sv.Paula sv.Katarina AKVINSKI ZENOBIA ASPASIA DOMNA HIPATIA
FALCONIA

PROBA NICOSTRATA PRIMEIRO SUENO jedne od prvih noći u samostanu sanjala je SAN U
SNU putovanja svemirom

duše odvojene od tijela tražeći u otvorenima nebeskim pojavama
Tko smo Otkuda dolazimo i Gdje idemo i time postala prvi astronaut
u zapadnom svijetu koji ističe da je potraga za apsolutnim znanjem osuđena na propast
a potraga za apsolutnom moći vuče u crnu rupu.

Uskoro došli su kao magnetom privučeni hodočasnici iz Perua i Argentine i Italije pod
skutima donoseći joj zabranjene knjige Kopernika, Brune, Galilea ...

<<>>

Maria Luisa ...
(riječi začete u plamenu)

Biskup Santa Cruz stigao je iz Segovie
u srednjim tridesetima pun ambicija

OPTUŽENA ZA HEREZU

Ubačena u mlin spletki biskupa Santa Cruza i Seirasa
prisiljena na pokajanje

ZAVJET TIŠINE

Pobuna Indijanaca na Central Plazi

BRUNO X PASCAL (toplo kontra hladno)

Maria Luisa kontesa de Paredes, njena prijateljica
i zaštitnica, bila je već prije na brodu za Španjolsku uz sebe
noseći njene pjesme da ih otisne u knjizi.

Nada, ta dugovječna groznica života ljudskog ...

Crna je mladenka ...

Dijete, koje ropkinja je začela ...

Los Mejicanos Alegres ...

Ima nešto što me uznemiruje ...

Ta djevojka pastirica ...

Imam jednu čudnu pjesmu za pjevati vam ...

Ali bol sada me nadjačala ...

Bistre vode Nila ...

Naslikat ću malu Bel ...

Piramidalno ...

Pošto je moj Bog rođen u patnju ...

Približavam se i povlačim ...

Kada bi ljudi prevagnuli rizike mora ...

Sada kada je ljubav konačno ...

Dolazim; ali što ću vidjeti svojim očima? ...

Nakon što je prelat, nadstojnica samostana, iznijela kako je njeno učenje stvar za inkviziciju i potpisala zahtjev za zabranom i time je približila plamenovima progona i križu mučenja, Juana nije više uzela nijednu knjigu u ruke niti je išta učila, ali ubrzo je našla da je potpuno odricanje od učenja suprotno ljudskoj prirodi, jer iako više nije učila iz knjiga, činila je to nehotice iz svega što Bog je stvorio, i sve to bile su njene riječi i cijeli taj jedinstveni lanac bio je njena knjiga. Sve što bi vidjela u njoj se zrcalilo; sve što bi čula bilo je predmetom zanimanja — čak i najmanje, materijalne sitnice.

Samo u razgovoru s drugim, i u onome što bi čula od drugih osoba, bilo je dovoljno da stvori neizbrojive odraze u njenim mislima. Razmišljala je o tome što je izvor tolikih raznovrsnih karaktera i mišljenja, kada svi pripadaju istoj vrsti? Kakve volje i skrivene vrijednosti mogle su to pokrenuti? Ako bi vidjela oblik odmah bi pokušala povezati odnose među linijama, mjereći ih u mislima i raspoređujući ih s onim drugačijim.

Katkad bi hodala naprijed i nazad svojom velikom spavaćom sobom i promatrala kako — iako su linije s obje strane paralelne, i strop vodoravan, oku se čini kao da linije naginju jedna drugoj i strop se sužava prema kraju, iz čega se pokazalo da vizualne linije teku ravno ali ne paralelno i prikazuju se više piramidalno. Pitala se nije li to razlog kojim su naši stari preispitivali da li je svemir sferičan ili ne; jer, iako tako izgleda, to može biti samo optička iluzija koja prikazuje udubljenja gdje ih zapravo nema.

Iako ju je ta opsjednutost osebnim iritirala i zamarala, navike nije se mogla riješiti. Šećući vrtom primijetila je dvije djevojčice kako se igraju obručem. Čim je razabrala oblik i kretanje, odmah je počela, na svoj način, razmatrati lakoću kojom se obruč miče, i kako, nakon početnog impulsa, nastavlja neovisno od uzroka, odmaknut od ruke djevojčice koja je inicirala kretanju, obruč pleše i dalje.

Odmah je donijela brašno i prosula ga vrtom, da bi se pokazalo kako obruč pleše i da li su krugovi koje kretanje opisuje savršeni ili ne.

Povukla se u osamu svoje ćelije ali tamo su je isto zaticale stvari od zanimanja njoj neprimjerene. Primijetila je spremajući večeru kako se jaje drži cjelovito pečeno u masnoći ili ulju a dezintegrira se u sirupu jer žumanjak i bjelanjak toliko su različiti po prirodi da kada se jaje koristi sa šećerom, žumanjci se moraju koristiti izdvojeni od bjelanjaka, nikada zajedno.

Kasnije, već u dubokoj noći, usnula je san. Bile su to iste one djevojčice koje je tog jutra susrela u vrtu, ali sada igrale su se grančicama.

Približila im se gledajući kakve forme grančice zauzimaju. Primijetila je da su se tri slučajno sklopile u trokut, i ona ih je počela povezivati, sjetivši se da je to bio oblik kakav je poprimio misteriozni prsten kralja Solomona, onaj prsten za kojeg je rečeno da je zrcalio dalekim odsjajima i prikazanjima Presvetog Trojstva.

<<>>

1695

Voljena mog života ...

(stih ostavljen u samostanskoj ćeliji
po njenoj smrti od kuge kojom se zarazila
pomažući žrtvama epidemije)

I Sveta Ursula i 11 tisuća djevica smirili su površinu mora
BESKRAJ SVEMIRA

Lešinari, agenti biskupa Aguiara y Seirasa došli su kasnije po zlato i drago kamenje.

Što se dogodilo Juani Ines de La Cruz rođenoj Juana Ramirez de Asbaje, opatici pjesnikinji, u sedamnaestom stoljeću

u Novom Svijetu izoliranom od svijeta, ima jedan zapanjujući ekvivalent ne samo sa Katarinom od Aleksandrije već i u progonima, priznanjima i pokajanjima u podtekstu vjere i u mumifikaciji znanja potrebnog za napredak, s ortodoksijom koja se pojavila gotovo tristo godina kasnije, komunističkom; boljševicima dvadesetog stoljeća i njihove alkemičarske tehnologije procesa i bezočne eliminacije svih koji zbog nečega strše ili jednostavno bez ljudski prihvatljivog objašnjenja smetaju tim zamračenim, hermetičnim, vizijama svemoćnog birokratskog stroja ne u ime ideje, više u ime jedne oprečne religije. Za razliku od drugih

režima, demokratskih ili tiranskih, ortodoksije nisu zadovoljene sa kažnjavanjem otpora, one traže lažna priznanja karikaturalnom interpretacijom krivnje, pokajanja i brisanje krivih iz društva. U ritualima izopćenja, vjera ili vjera u partijsku ideju optuženih, najsigurniji su saveznik progoniteljima i inkvizitorima.

Još uvijek tristo godina kasnije u nekim se crkvenim analima trenutak kada se Juana odrekla svojih znanstvenih instrumenata, svojih četiri tisuće knjiga i pisanja stihova, kada se podjarmila sveopćoj diktaturi, računa "njenim najljepšim satom" a među dinosaurima terora pod imenom komunizma, sveopći poslijeratni progoni, masakri, likvidacije, ne samo vojnika već i staraca, žena

i djece, silovanja i pljačke, uništenja ljudskog dostojanstva na našim prostorima još uvijek se objašnjava neakvim "neophodnim taktičkim potezima revolucije u ime naroda ili razumljivom osvetom."

Čak se još i danas pravo na grob, najsvetije od svih prava čovjeka na ovom svijetu uporno niječe o čemu svjedoče humci desetina tisuća neznanih žrtava komunističkog poslijeratnog terora na padinama Medvednice i dalje horizontom, a da se malo tko obazire da svi ti ljudi, žene, djeca, starci, svećenici, časne sestre; imali su svoja lica, kosu, prste i korake, snove i svoje voljene, od kojih su nečovječno otkinuti u tih sedam proljetnih dana kada je cijeli demokratski svijet slavio završetak rata.

Na zidu samostanskom napisala je sestra Juana svojom krvlju BILA SAM NAJGORA OD SVIH ŽENA taj dio zida jedini se očuvao do današnjih dana a već prve noći po smrti natpis je tajanstveno nestao i od tada zid svijetli svojom bjelinom.

Maria Louisa, Voljena mog života ...

poslušaj za čas ovaj umorni zov

koji bacam kao čini na vjetar

da sustigne tvoje uši što prije

ako ništa ne odvрати taj zvuk s puta

kako i moje nade vjetar je odnio

Kada se lavina zakotrlja — nakon više od dvjesto godina šutnje početkom prošlog stoljeća feniks je oživio, počelo se ponovo objavljivati pjesme Juane Ines de La Cruz, prvo u Ekvadoru pa onda u Meksiku najviše zahvaljujući meksičkom pjesniku Amadu Nervu; nastaje više tekstova bibliografskih i biografskih, poštenih i pronicavih i od srca, ali i mnogih koji su zamagljivali i izokretali ulogu meksičkih dvorskih biskupa u njezinu slomu, ekspulziji, gašenju i izolaciji te nevjerojatne žene iznimnog poetskog genija, feniksa Amerika, i tako sve

dok u sam sumrak nacizma njemački profesor Ludwig Pfandl pobjednički objavljuje da je razriješio enigmu i na više stotina stranica taj dušebrižnik arijeuskog pitanja i pseudo-psihoanalitičar, kroz svoju prizmu fiksnog, nepromjenjivog genetskog koda, idealnog tipa žene, plavokose, korpulentne, materinskog instinkta, nesklone studiranju i s nikakvim pretenzijama za inteligencijom, ispisao je knjigu u kojoj lažno iznosi sliku Juane Ines kao psihotične luđakinje u menopauzi, neurotične konstitucije, manično depresivne i rastrgane fizičko-psihološkim sukobima. Razvio je teoriju narcisizma i zavisti za muškošću kao razlog njenoj potrebi za studiranjem i proučavanjem svijeta, a knjige i pisanje pripisao je njenoj seksualnoj nastranosti i prirođenoj zloći i zlorado prilijepio razne psihoanalitičke matrice Junga&Freuda preko njene biografije i otputovao toliko daleko da je zlu kob našao i u jajetu koje ona peče za večeru, upozorivši kako je to lukavo zamaskirano uzevši u obzir da je osviještenima dobro poznato kakvu jaje ima funkciju kao simbol u Rig Vedi, u epu Siouxa, u orfičkoj filozofiji i gnosticizmu? Uz to je njene najljepše poeme prekrojio u streljanu psihoanalitičkih fraza iz priručnika. I kasnije knjige po inerciji nažalost su vukle iz tog pamfleta jednog pomračenog uma koji se ni u jednom trenutku nije zapitao da li je i kakva je psihopatska upornost gonila Juanine cenzore i progonitelje.

To je visjelo u zraku sve dok pismo Juane Ines de La Cruz svom ispovjeditelju Antonio Nunezu de Mirandi nije pronašao otac Aureliano Tapia Mendez 1981., u arhivama biblioteke Seminario Arquidiocesano u Monterreyu u velikom quarto svesku nazvanom "Raznovrsno" a koji se sastojao od raznih rukopisa i tiskanih dokumenata iz sedamnaestog stoljeća, većinom iz Mexico Cityja. Time je otac Tapia Mendez stavio točku na enigmu bar u najvažnijim pojedinostima jer rukopis naslovljen "Carta de la Madre Juana Ines de la Cruz escrita al R.P.M. Antonio Nunez de la Compania de Jesus" i koje počinje sa Pax Xpti, Mir u Kristu, iz 1681. ili 1682. godine, od pet i pol stranica u kojem ona u nekoliko paragrafa iznosi pobunu protiv zabrane pisanja stihova i protiv optužbe za herezu zbog naukovanja nametnute joj od ispovjednika. Iskopano tristo godina poslije njene smrti taj dokument ruši jednu cijelu konstrukciju laži od Pfandla, pa do svih onih institucionalnih pisara koji su nepravde i okrutni progon njoj nanesen odbacivali kao izmišljotine liberalnih teologa i laika.

Iste godine kada je pronađen rukopis, otac Aureliano Tapia Mendez sa sveučilišta Nuevo Leon, Monterrey, otisnuo je knjigu naslovljenu *Autodefensa espiritual de Sor Juana (Sor Juana, Samoobrana)*.

<<>>

1983

KLJUČ PRSTEN KRALJA SOLOMONA?

Pax Xpti,

ANTONIU NUNEZU DE MIRANDI

Na

najvišem

vrhu hramova,

figure Vjetrova i Moći

postavljene su kao ornamenti;

kako bi ih se zaštitilo od ptica,

prekrivaju ih žicama,

To zvuči poput obrane;

za stvarno to je obvezni dodatak.

Nitko tko nadlijeće ne može ih izbjeći,

žice koje se u njega urezuju:

odbijanje vjetrova, surovost elemenata,

gromove koji se ispuhaju u srdžbi, kamenje i strelice

koje nalaze svoje ciljeve. O nesretni vrhu prepušten tolikim opasnostima! O osebnosti, namještenoj kao cilj zavisti i element kontradiktornosti! Svaka vrlina, bilo u dostojanstvu, plemenitosti, raznovrsnosti, ljepoti, učenju, podložna je toj kazni, ali nezamjenjiva žrtva je učenost, jer najranjivija je, jer bogatstvo i moć kažnjavaju svakog tko im se usudi suprotstaviti, ali um što je širi, skromniji je i dugotrajnije trpi, manje sklon samoobrani.

Hramovi, od ispovjedaonice Antonio Nunez de Mirande, Inkvizitorske audijencije, pa sve do crvenog Kremlja i crnog orla Trećeg Reicha do zgrade Centralnog Komiteta, ostaju isti.

TRAŽIŠ ME?

*Bila je lijepa poput kamena izlaskom sunca,
njezin glas pronosio je podzvuke strojnica preko
kaki pustinje gdje cvjetovi kaktusa detoniraju
poput granata, njezina pripadnost bila je prerezano grlo
jedne Indijanke, njezina kosa svijetlila je plavo
crnim sjajem vrane.
Bila je crni kišobran propuhan vjetrom revolucije,
La Madre Dolorosa, rudnik tišine, crna ruža tuge ...
iz **Star-Apple Kingdom** Dereka Walcott*

Tražio sam te na svim platformama. I na onoj najvišoj, unutar oblaka. Unutar magle koja pročišćuje, koja nikada ne miruje, koja iznenađuje. Pratio sam te, iako ne ostavljaš tragove, kroz prostore, gluhe i prazne, u kojima svjetovi ostaju bez daha i nestaju u beskraju. Prostore koji su i ništa i sve, prostore kojima se samo ti krećeš tako sigurna koraka, lakoćom koja boli. Nepodnošljiva mi je jednostavnost tvog prodora duboko u moj organizam, mir kojim postojiš.

Lutao sam ulicama koje odzvanjaju mahnitim urlicima uličnih prodavača, spoticao se o tijela prosjaka, usnulih beskućnika i šugavih pasa, šiban toplim južnim vjetrom koji me oblagao stoljetnom prljavštinom, komadima kartona i novina, odjecima potpetica pijanih kurvi iz popisanih haustora.

Tražio sam te u zraku teškom od soli, u mirisu kamena pretvorenog u pijesak silom oceana, u mirisu potopljenih orhideja u zoru žrtvovanih valovima, u mirisu crnkinja i gorućih svijeća, u oporom tkanju domorodačkih tkanina, pilećim kostima i fetišima, u pjesmi ukletih mornara, u glasovima Atlantika.

Tražio sam te i na izvoru života, na velikoj zadimljenoj rijeci uronjenoj u kišni san prašuma, u lijenim kretnjama krokodila, u letu tisuća ptica, u strpljenju jaguara; među zvijerima.

Da bih te osjetio jer ne mogu te vidjeti.

Ja živim u mraku toliko dugo, da mi se čini da sam oduvijek živio u mraku. Ne sjećam se više kako sam izgubio dar vida, bilo je to davno, u nekom drugom vremenu. Možda sam trpio od

neke bolesti i jednog jutra se probudio slijep. Možda sam viđen kako teleskopom promatram zvijezde i oči su mi spaljene gorućim željezom inkvizicije, ili sam ranjen španjolskim bajunetom u nekom od ratova i usta su mi se ispunila mekanom proljetnom zemljom i vid zapleo o vlažnu travu i posljednja slika koje se sjećam vječni su snjegovi Anda. Moguće je i da sam se u rijetkom trenutku lucidnosti obrušio sa vrha planine brzinom od 240 metara i svjetlo mog pada obasjalo je cijeli beskrajni ponor.

U samom početku, doživio sam mrak kao nepropusnu, jednodimenzionalnu barijeru, i strava mi je smrvila kosti.

Sjedio sam dugo u tišini, u prostoru manjem od atoma, većem od Boga, osluškujući svoje disanje, jedini znak života. Ono što je bilo prije, otkinulo se od mene, pripada mašti. Ja sam slijepi čovjek, slijepac, nepoznate mi ruke pomažu preko ulica; lupkanje mog štapa odjekuje u ljudima, moja tama ih plaši. Neke prolaznice me tješe, osjećaju se plemenito, njihovo milosrđe mi je odvratno, to je milosrđe pobjednika.

Ali ti ne, ti me nikada ne bi sažalijevala, siguran sam da nisi ni primijetila, tvoj pogled nije se zaustavio na mom licu, osjetio sam te duboko kroz sebe kako prepoznaješ ono za što sam mislio da sam zauvijek izgubio, da je nestalo s mojim očima: nepobjedivu radost života.

I zato te tražim, od trenutka kada sam saznao za tvoje postojanje, onog popodneva kada smo se kao potpuni stranci mimoišli na aveniji u pred prazničnoj gužvi, kada si se sasvim slučajno, u trenutku prekratkom da bi ga vrijeme zabilježilo, sudarila s mojom tamom. Tražim te, iako ne vjerujem da ću te ikada naći; prebivalište ti je u nepromjenjivom, u instinktu: izbjegla si svim okovima naslijeđa. Ti putuješ kao što svjetlost putuje, prevelikom brzinom da bi te stizale posljedice tvog postojanja, ti si jaguar koji nikada nije bio u kavezu.

GRIMIZ I KLINČIĆI

Ni glasa. Ni povika. Ni jednog zvuka. Voda teče. Šuma je blizu, presijava se u vrućini. Prazno nebo, kružić na vodi, potresanje krošnje, podrhtavanje lista — sve je enigma.

Blaise Cendrars

Cimet u zraku.

Drake le Corsaire, pirate & buccaneer on ih je vidio

U TIHIM NOĆIMA s palube broda nezamislive udaljenosti

Sir William Drake zaljubio se u kraljicu Elizabetu <— LJUBAV

Kao najviše ljudsko stanje ushit kojim je porazio španjolsku armadu i opustošio obalu Perua sve do skrivenih prolaza Pacifika —>

Znao je gdje leži Australija, ali nikome nije htio reći — ZLATO

Umjesto prstena donio je svojoj kraljici tri potpalublja —>

Plemenitih kovina, egzotičnih ljudi i dragog kamenja <— ZAČINI

— CIMET: začín kojeg ima u Sri Lanki miris za koji se vjerovalo da vodi do El Dorada i tragom kojeg je Arthur Clark sagradio astrolab na vrhu planine kako bi proučio misterije svijeta. CURRY: začín iz Indijskih carstava koji sobom vuče opori vjetar beskrajnih indijskih crvenoprašnih staza i u snu šapat leproznih ljudi.

PIMENT DE CAYENNE: začín dolazi iz Gvajane gdje žive krokodili u zraku teškom poput meda močvare pa kažnjeničke kolonije i onda rojevi mosquita ...

CHILI: začín koji budi sjećanja na indijanskog biskupa Ruiza iz Chiapasa na teologiju oslobođenja i južnoameričkog nadbiskupa Romera pogubljenog od Let-lampe Boba na oltaru svoje katedrale jednog obično sparnog prijepodneva.

(ali samo začini još uvijek žive nepromjenjeni na kuhinjskim policama, rute cimeta, zvučni zapisi pjeva tisuća ptica snimljeni na putevima Francisca Orellane, Orinoco teče svojim zvukom oplemenjenim Shell Oilom, grimiz i klinčići, plaza Naranhas, gusari obale papra itd.)

NE ŠALJITE MI NARANČE = MEKSIČKA ZRCALA

*Rascvjetana smrt spustila se na zemlju,
pigmentirana u postojbini boje crvene,
i već nam se ovdje približava ...
iz spjeva **Axayácatl***

KONAČNO NAKON TOLIKO GODINA HERNAN CORTES IZJAVLJUJE:

*Ja nisam krenuo u ove djevičanske zemlje
u potrazi za zlatom srebrom i dragim kamenjem
ni kako bih rušio statue ili mučio urođenike
niti tražeći tamnoputu ženu koja se privila
uz moje tijelo
(krvožednost — došla mi je odavno prije)
Ovdje sam došao — zaklinjem se u ime Božje i ime kraljičino
zato što jedne noći monstruoza ptica slatkog glasa
strašću uprizorena potresla me šapnula u moje uho
o dalekoj čudesnoj zemlji
gdje kraljevi bjehu pjesnici i ratnici
koji zapovijedahu elegantnih manira i na glasu
kao vrsni ljubavnici
muškarci su nudili svoj ratnički ponos
a žene su razgolitile svoje glatke grudi da bi se svidjele
bogovima
plesali su svi čestitajući vodi na plodnosti zemlje
kao da i to nije bilo dovoljno glas mi je govorio
i o razigranim bedrima
ovog kontinenta
nježnim opasanim plavo-zelenim morem
Isto sam došao
radi toga što me je red izluđivao razum napretka
incestuoza vlada
uvijek isti ljudi vojnici navigatori i suci
inkvizitori na ulicama cijeli dan
a iznad svega došao sam
zato što i bez da je to znalo moje siromašno srce*

*rebrima zatvoreno osluškivalo je
udarce bubnjeva
tužan zvuk drvenih bubnjeva u prizivu
simfoniju za školjku i rog neželjenih strahota
kao razgolićeni teklić koji umire bez ikakve poruke*

po Gasparu Aguilera Diazu
prepjev sa španjolskog T. B.

NE ŠALJITE MI NARANČE

(pergamena nađena u arhivi samostana San Geronimo prilikom restauracije — u komadićima, tinta izbljedila do nerazpoznatljivosti, teško povezati i ustvrditi točan datum ali očito ispisano rukom jednog od Cortesovih kapetana vjerojatno namijenjeno jednoj od pokrštenih nasljednica istrebljenog indijanskog plemstva kojima su ostale simbolične ovlasti u meksičkom imperiju ... op.a.)

Inés!!!

407. je dan otkako sam zatočen u četiri zida ovog kružnog inkvizicijskog tornja, ovo je devedeset prvo pismo koje vam šaljem — od Vas sam primio, moja draga djevojko, ravno sedamdeset pisama i pedeset i četiri paketa i mislim da će proći još barem šest mjeseci sudeći po sporosti kojom moj brat obavlja stvari na dvoru

ipak, puštanje na slobodu čini mi se izglednijim nego ikada, otkako je biskup dao svoj pristanak da me zastupa — kako je sve bilo crno nema tome ni tjedan dana, oprostite, koristim priliku da Vam se ispričam za moje zadnje pismo kojim sam Vas zasigurno ražalostio i kojim sam otkrio svoje slabosti i malodušnost i koje mi nimalo ne služi na čast Inés, uvijek zaboravljam da smo se poznavali samo tjedan dana prije nego sam zatvoren. Čini mi se da Vas poznajem bolje nego ikoga na svijetu.

Ne šalžite mi više naranče, ne jedu mi se.

Jorge, onaj naopaki čuvar koji je isto i inkvizicijski krvnik i o kojem sam vam pisao, od događaja u dvorištu ne sklapa oka na smjeni, uvjeren je da ću ga zaskočiti na spavanju. Dobrodošla mi je njegova uvrijeđenost, više me ne salijeće glupim pitanjima. Cijeli dan hoda gore-dolje po hodniku ispred sobe koja služi kao moja samica, tu i tamo proviruje kroz otvor

i motri u tišini.

Sada mi je jasno da je teškoumno zaostao — ono što sam uzimao za prostodušnost, ustvari je nakaznost duše.

Nakaznost duše. Ne znam jesam li Vam pisao kako me jednom iznenadio. Probudio sam se i našao da

Postojanje oceana nevjerojatno mi je. I prostranstva Novog svijeta, i moj prijašnji život, dona Inés. Predugo sam u ovom kamenom bunaru da bih vjerovao. Kako se čovjek brzo prilagodi okruženju, pa čak i ovoj smrdljivoj rupi. Svjetlost mi sada smeta, ja sam šišmiš, živim u samom sebi, a i za Vas — žene su otrov, ali i protuotrov — bez Vas, Inés, ne bih ovdje izdržao.

Zašto me čekate?

Mislim da tome mogu zahvaliti što smo se poznavali samo sedam dana. Vatra je nova. Vatra je nova, i stalno mislim na Vas i osjećam se u Vama dok ovo pišem.

Da završim o Jorgeu.

Tog jutra sam se probudio i našao ga kako bulji unutra kroz rešetke. Rekao je: "Don Francisco, gledao sam vas cijelu noć kako spavate i vidio sam duhove mrtvih kako iskre oko vas preobličeni u krijesnice, prevrću vam kosu i zapliću bradu a vi spavate mirni kao dijete, kao baklja na mrtvačkom brodu, don Francisco, s toliko duša na savjesti."

I tako je dalje blebetao cijelo jutro, dok se nije toliko uzrujao da se zapjenjen srušio na tlo hvatajući se za rešetke sve dok naglo nije udario glavom o kamen i utihnuo za taj dan.

Da ne zaboravim, što se tiče Vaše majke, sasvim je razumijem. Ali, isto tako, vjerujem da ćete izdržati. Vi znate da moj posjed ni u kojem slučaju neće doći u pitanje. U tome se mogu u potpunosti pouzdati u brata, koji je

Još uvijek je moguće, moja mila Inés, da se više nikada nećemo vidjeti, da ću biti osuđen na
s
m
r
t.

Što se tiče Hernandeza, sve sam Vam rekao u prošlom pismu i tu nemam ništa dodati. Što se tiče onoga što ste me pitali o Hernanu Cortesu, pokušat ću da vidite mojim očima (iako već

pomalo oštećenim od zatočenja) onako kako sam ga ja vidio, posljednji put uoči mog odlaska iz Indija. Mnogi su me pitali o Cortesu, znajući da smo prijatelji bili još u djetinjstvu, no nikome nisam odgovorio. Naravno, Vi ste nešto sasvim drugo. Žalim što Vas sve ovo vrijeme nisam uspio uzdrmati u uvjerenju da je njegova krivica što sam tužen kralju za stradanje onog nesretnog redovnika. U redu.

Bez obzira na sve ne gledam na Cortesa kao na izdajicu. Pitate me, zbunjeni proturječnostima, kakav je on bio čovjek u stvari. Ponavljam, pokušat ću Vam svojim očima prikazati onaj trenutak kada smo se on i ja zauvijek razišli.

Za Vas i zbog Vas, doña Inés, na trenutak prestajem misliti o Vašoj ljepoti i prebacujem se u mislima na visoravni Nove Španjolske:

Kada je sišao s konja vidjelo se da je on zapravo omanji čovjek, obično opak.

Ali u početku, došao je samo zvuk — udarci kopita u trku.

Zvuk razbijen u pustoši, nenadani proboj kroz oklop noći, sobom je nosio prve zrake svjetla u vojnički logor izgubljen u ravnici. Kao more — pomislio sam — u polumraku ova visoravan izgleda kao more.

Magla je zatvorila izlaze ali nije mogla zatomiti nelagodu beskrajnog prostora svuda oko nas, nelagodu koja me držala još od dana kada sam prvi puta ugledao obale Nove Španjolske

21. travnja 1519. poslijepodne ... ili ujutro? Dan sparan i nepomičan, ušće slijepe rijeke, obala.

Nitko se nije micao u logoru iako su svi bili svjesni naprasno prekinute tišine. Noćna tišina je na ovim visoravnima utapajuća, bolni pritisak, poput onog s dna oceana. Nije se moglo odrediti s koje strane dolaze ni koliko ih je. Čula su mi otupjela nakon što sam cijelu noć prosjedio kod vatre zaokupljen crnim mislima koje mi nisu dale zaspati tako da nisam reagirao dok se zvuk konja u trku pojačavao i postajao neminovan.

Sve dok iz žute fosforne magle nisu izronile blijede sjene jahača lebdeći na horizontu.

Moji vojnici skočili su na noge, stražar je viknuo jer odmah je prepoznao tanku isposničku figuru na čelu deseterice.

Bijelu široku košulju — jedro ukletog broda, dugu vještičju kosu smotanu vjetrom, način kojim jaše, kao da silom otima svaku sekundu svog postojanja.

Jahao je sam, sto metara ispred ostalih.

Ugledao sam ga već među šatorima — nestao je za trenutak iza gomile sanduka i kola i ne zaustavljajući se kod vojnika koji su se okupili da mu odaju počast izbio ravno na visoravan

— tražio je mene. Njegov se konj propeo u mjestu kada je naletio na vatru pored koje sam sjedio.

Razbacana kosa sjaja koji nije s ovog svijeta, kosa demona, i tamno žuta i malo narančasta.
Lice kameno sivo, tvrde oči usidrene u zatvorenom,
željeznom nebu.

Za pojasom jednostavni bodež — znak jednostavne okrutnosti.

“Kapetane,” pozdravio me klimnuvši lagano s osmijehom prijateljstva.

Cortes i ja, u zoru meksičkog dana.

Sjedimo pored vatre (jutro su hladna) ja mu govorim da odlazim. “Vraćam se, Hernan,” rekao sam, “idem na Hispaniolu pa nazad za Španjolsku, makar i jednim od brodova koje smo spalili.”

On pije vodu iz metalnog lončića i šuti. Čizmom premeće ugarke vatre koja se gasi.

(Osmijeh, ili bljesak metala, oklopljenog prsluka kovina?)

“Ostaju ti drugi kapetani,” govorim, “dok ima zlata, a zlata ima i previše. Stvar je u tome da smo otišli predaleko. Predaleko od Estremadure. Istina je, ubio sam don Miguela, tog svećenika crnog srca, moj ga je mač skoro raspolovio, nisam mogao više trpjeti mržnju kojom je trovao moje vojnike (iako mislim da sam ga ubio više zbog njegovog kreštavog glasa) opominjem te, ubit ću i tebe pokušas li me zaustaviti — don Miguel (koji kako sam kasnije saznao nije bio ni zaređen) nahuškao je moje vojnike protiv mene — vraćao sam se iz ophodnje teritorija u selo u kojem sam dan prije obećao sigurnost i mir, sve da bi našao indijansko stanovništvo masakrirano od don Miguelovih bijesnih pasa, krv, krv svuda uokolo od zemlje do stropa njihovog hrama.

Rekao je da je to pravično po bogu kojeg štujemo, po čemu sam odmah shvatio da je don Miguel potpisao sotonu, nebo mi se zamračilo, jer to sigurno nije od boga ljubavi kojeg smo u domovini štovali i trebamo štovati i dalje.

Kakvu budućnost mi ostavljamo? Ova zemlja više osvetu, teška od krvi naših žrtava.”

“Sjećaš li se kada smo ležeći skriveni u šumi slušali vriskove naših ljudi koje su urođenici mučili u jednoj od naših prvih noći na kopnu, srca su nam lupala toliko da sam mislio da će nas to odati. Nadbrojeni stotruko ipak smo bili spremni na bitku neizvjesnog ishoda, čuvajući leđa jedan drugom kao nekada u Estremaduri, sjećaš se, u hodnicima. A sada se sve

okrenulo, postali smo mučitelji i zvijeri.”

Za njega nema spasa, on je bog Meksika, preko njegova groba neće nikada rasti trava.

Cortes pije vodu iz metalnog lončića i šuti.

u hodnicima, sjena dvojice dječaka, s kamenjem u ruci hodamo prema izlazu i svjetlu prema golubovima napučenom trgu u Estremaduri

Ali ponavljam, kada bi sišao s konja, vidjelo se da je to zapravo omanji čovjek, obično opak, a to sam uvijek bio spreman zaboraviti.

Pisaljka me iznevjeruje, doña Inés, rub papira je masan.

Inés!!! to je božji pečat našli smo se slučajno i postali smo ljubavnici a nismo izmijenili više od deset rečenica uživali smo jedno u drugom bez namjere da se upoznamo drugačije nego tijelom a sada kako je ispalo već smo više od godinu dana združeni duhom vezani prijateljstvom čvršćim od ovih zidova kojima sam zatočen.

Izjavljujem Vam vječnu ljubav, doña Inés, iako ćete možda izabrati da mi ne vjerujete na riječ, s obzirom da sam i ja, ništa manje od drugih ozloglašanih pustolova iz Indija, prije svega i nažalost, tlačitelj i uništitelj indijanskog naroda.

KRIŽAR

I onda sam vidio križara utihlog pod pustinjskim zvijezdama: njegovo lice jasno se moglo razabrati, iluminirano bistrim odsjajem njegova mača. Zamalo sam ga zamijenio za maurskog ratnika, omotanog u taj beduinski ogrtač. Njegovo izmučeno lice, otvorenim suncem potamnjeno i zrnato od pješčanih oluja; ne više mlado.

Nije se trudio obnoviti davno ugaslu vatru, samo je sjedio tu, potpuno sam u pustari koja ga je prihvatila bez neprijateljstva. Noć ga je skoro učinila nevidljivim ali znao sam da je to on, iako ga nikada prije nisam vidio. Običavao sam u prošlosti osjećati njegovu prisutnost, katkad i njegovu bol, ali tada sam prvi put ugledao njegovo lice.

Zagonetka njegovih misli. Porijeklo njegovih tuga. Bio sam dirnut dotaknut zaspalim vatrama njegova srca. Vidio sam iznenada jedan život ispisan u ornamentima tog lica, u eliptičnom ožiljku od sablje preko lijeve strane, u bezdanu njegovih očiju; očiju koje su bile još uvijek blage nakon toliko godina patnje, bijesa i straha.

Čudni pupoljci izrasli iz krvlju natopljenog napuštenog tla.

U vjetru koji je jurišao kroz dine locirao sam tragove njegova glasa kako govori da su ga taština i ponos njegove mladosti naveli da postane vitez križa, i da je vidio previše svojih prijatelja raskomadanih i poniženih nasilnom smrću da bi vjerovao u slavu tog mučeništva, i da vjeruje u ljubav božju, ali da mu nije stalo do vječnog života, ne više ...

Ali zašto si pustio sebi ostarjeti osijedjeti umrijeti odsutan od svijeta u ovoj stranoj zemlji, križaru — u toj beznadnoj misiji?

Samo zato da bi postao odmetnik, žig hereze na njegovoj glavi, odgovorio je vjetar — u bitke s Maurima utrošio je svoj život jedini a onda stao srušiti sve mostove nasuprot onima čije je oružje bio, barunima pustinjacima lažnim prorocima, dobrim pastirima te djece vojnika čije su duše spasili a tijela rastavili, pravdoljubivim čuvarima rajskih vrata koji, nikada u stanju mirovanja — uvijek odašiljući plamen mržnje, propovijedali su svog boga zavisti, osvete i kazne. Htjeli su da se pokaje, razotkrivajući sotonu u njegovom osmijehu, ali sa distance, u strahu od hirovitosti njegovog mača.

Na ovom stupu gorjet ćemo zajedno, blago im je rekao, poznajem vas. Imam žaljenja,

priznajem; sve te besane noći navigacije kroz užase dana. Gorčine nad neispunjenim zavjetima iskrivljuju mi viziju.

Živio sam uz smrt žudeći za čudom; ne od one vrste koju ste vi obećavali. Žudio sam za čudom ljubavi žene i rođenja djeteta, za životom bez nametanja straha drugome, puštajući vrijeme da prolazi u kreativnosti, sve ono čime sam zakinut ...

Prožet samoćom, križar nije bio svjestan moje prisutnosti. Nastupilo je jedno od onih doba u pustinji kada sve stoji mirno, ništa se ne miče; vrijeme ne prolazi. Oslobodio je sebe uza naslijeđa, težine ljudske, samo je plovio u zrakopraznom prostoru, neiscrpno lud, starovjeki astronaut!

ANGRA DOS REIS / GNJEV BOGOVA (putopisi)

*Klara je s djecom šetala vrtovima.
Nebo se zrcalilo zelenim odsjajima na travi,
voda se zlatila pod mostovima,
sve drugo bilo je plavo i roza i narančasto,
policajac se nasmiješio, bicikli prolazili,
djevojka je zakoračila na travnjak uhvatiti pticu,
cijeli svijet — Njemačka, Kina —
sve uokolo Klare, bila je tišina.*

*Djeca su pogledavala u nebo: nije bilo zabranjeno.
Usta, nos, oči su bile otvorene. Nije bilo opasnosti.
Čega se Klara bojala bila je groznica, vrućina,
insekti.*

*Klara se bojala zakasniti na tramvaj u jedanaest sati:
Čekala je na pisma spora u dolasku,
Nije mogla uvijek nositi novu haljinu. Ali
šetala je vrtom, jutrima!
Imali su vrtove, imali su jutro u tim danima.*

Suveniri starog svijeta, Carlos Drummond de Andrade

ANGRA DOS REIS Zaljev boja, ptica, kraljeva, tropskih fjordova i drveća melodija. 365 otoka i 2000 plaža odakle je portugalski pomorac koji je 1502. godine plovio s navigatorom Gasparom de Lemosom, kući poslao slijedeće pismo: "Mislim da smo pronašli raj na zemlji, ali vi nećete razumjeti, jer ne vidite kroz moje oči." Petsto godina kasnije vidi se Petrobras, rafinerija nafte, nuklearna elektrana MMF-a, supertankeri koji okružuju luku poput jastreba i željeznica koja kuje svoj put do Volte Redonde, grada čeličana.

NEKA LJUBAV SPAVA

Uvijek sam želio sastaviti jednu antologiju suvremenog brazilskog pjesništva po uzoru na antologiju koju je sastavila Elizabeth Bishop, prevoditeljica i pjesnikinja koja je svojim pronicavim prozračnim koloritnim pjesmama oslikala jedan predivni vitraj Brazila katedrale. Evidentno, takva antologija mi je daleko na horizontu, pa ako ništa drugo, pišem jednu pjesmu u čast i u sjećanje na Elizabeth Bishop.

Kada sam u Petropolisu
hodao kamenim vrtovima Dom Pedrovog šumskog utočišta
čudio se kako je malen bio krevet
princeze Isabelle
i kasnije pod krošnjama visokim poput katedrala u autobusu
na putu
zemljanih
serpentina
pričao s Marianinom polusestrom o nekakvoj farmi u unutrašnjosti
i slušao o njenom dečku poljoprivrednom pilotu
sve to vrijeme
nisam imao pojma da si živjela u Petropolisu,
Elizabeth Bishop.
U kući u brdima namještenoj tamnim brazilskim drvom
sa figurom skinutom sa pramca nekog jedrenjaka
možda istog kojim je doplovio Stefan Zweig.
(Kuća Santos-Dumonta oca avijacije u Petropolisu naliči konačištu planinara pri šumskom slapu.)

U kući velikih prozora sa svojom malom aristokratkinjom
mačjih koraka
nad vodopadom koji kuje put u crnom granitu
okružena šumama napokon
sama kao
svjetionik.

PRIMAM SIGNALE IZ ZVIJEŽDA JUŽNOG KRIŽA

Stojim za prozorom dvadeset i trećeg kata.
Ispred mene, na samom vrhu crnozelenih brda
Krist je Iskupitelj, 30 metarska statua
Svjetionik, kompas beskonačnom prostoru.
Putuju svjetlosni oblaci.

Koze hodaju vrhom brda tu na mojoj visini, neki čovjek
radi u polju, u srcu 12 milijunskog grada.
Ispred mene marina i Glava šećera zaklanjaju puni pogled
na Gunabara zaljev.
Praia Vermelha vojna pomorska staza za trčanje uz liticu
I granitni blokovi uz Glavu šećera za slobodno penjanje.

Vidim favele —
Ožiljci, usječeni duboko u planine.
Vidim i prosjeke strmih vrhova koji prekriveni gustom
Vegetacijom koja kao da izvlači korijen iz potonulog mora
Još uvijek naliče vulkanima.

Grad je mapiran neonskim meridijanima.
Stojim na mjestu gdje sudaraju se vjetar s mora
I vjetar s planina —

Primam signale iz zvijezda Južnog Križa.

MIRIS BRAZILA

Miris Brazila, brazilski zrak
ima poseban miris, poput otvorene dinje.
Prolijeću žute ptice.

Moja zemlja u mom sjećanju ima miris
ranjivosti i mekoće; tvrda je, smrznuta, bezlična
Samo kada prolijeću grabežljivci.

JARDIM BOTANICO

Kakav to bljesak u listovima, sjenastim listovima, poput suza kada netko tuguje; blista, blista u lišću? Je li to rosa ili su to suze, rosa ili suze, viseći tu godinama i godinama poput rose teške suzama?

To je onda kada rosa počinje padati, otpuštati se i padati. Možda to zapravo nisu suze, gledajte, gledajte kako polako padaju. Čujte ih padati na tlo, čujte, svud uokolo.

Taj nije zvuk suza, taj što tuče zemljom. Gledajte kako leži poput sjemenki, crnih sjemenki. Gledajte kako se prima korijena poput morskih algi, brže, brže od algi. Sve to blistavo sjemenje hvata se korijena, zatajnog korijenja, i kakav će čudan cvijet ili voće izrasti iz tog zatajnog korijenja? Cvijet ili voće?

To je lice. Da, lice. U toj sumorno tamnoj pozadini svaka sjemenka izrasta u lice.

Poput jedne vojske u snovima lica se čine, tamnija, tamnija, poput sna.

Previše su stvarna da bi bila san.

po **Pjesmi Listova** Elizabeth Bishop

Iz Jardim Botanica mogu sagledati cijeli svijet

iako mu je nadmorska visina 0

taj botanički vrt velik je poput zemlje.

Dao ga je sagraditi car Brazila Dom Pedro II

Ima više od 5 tisuća vrsti drveća i nemjerljivu vegetaciju

palette svih boja —

Dugački perivoj presijeca vrt sve do paviljona za glazbu

U središtu u centru svega starodrevna je zgrada sa studijima

visokih prozora koja služi studentima Likovne akademije

Postoji i jedna velika regija posvećena samo Amazoni

nepregledni puteljci i sjecišta, lijane, mostovi, kameni prolazi

mali vodopad —

Tamo sam preletjevši lijanom preko jedne bare

doživio inicijaciju —

bilo mi je osam godina ali osjećao sam se kao von Humboldt
prirodoslovac botaničar pustolov jedini koji u sudaru s plemenom
amazonki nije ostao bez glave naprotiv bio je primljen
s počastima.

Kaučukovo drvo i jedna rijetka vrsta gorostasnih vitkih stabala
blistave kore crne glatke poput filmske trake ————>
(Ulovio sam jednom dva Nijemca kako suludo urezuju potpise na tu osjetljivu koru plemenitu
poput prijestolja indijanske princeze)
Vlakna pod korom su zlatno-živa a mislili su da ih nitko ne gleda.

ALI LISTOVI, oni žive.

Večeras u paviljonu nitko ne svira
i uopće nema satova
— ali ovdje samo, mogu se koncentrirati
kako bih oživio neki trenutak u vremenu.
*(bilo bi sve samotnije da stakla paviljona studentskih ateljea nisu blistavo osvijetljena
plamenim tracima obrubljena)*

Listovi su ovdje mjesečev trag a zgusnuti drvoredi ocean.

INSOMNIA

*Kada siromašnog nahraniš, zovu te svecem.
Kada pitaš zašto siromašni nemaju za hranu,
prozovu te komunistom.
brazilski nadbiskup Helden Camara*

Insomnia, ne mogu spavati
Zato produžujem ovu knjigu
Uzimam pomorski durbin u ruke
Pokušavam ovdje sa 23-ćeg kata
Iščitati ploču od mjedi na spomeniku
Simonu Bolivaru, tu je,
Dijeli ulicu sa petokatnim shopping centrom.
General Bolivar odmah do General Electrica
(Kissinger je tih dana držao bukvicu o ekonomiji trećeg svijeta na sveučilištu ali ništa o
priručnicima za mučenje koje su dostavljali za vrijeme vojnopetrolejskih režima a mogao je
reći i koju o tome kako su starodrevne fizičke metode mučenja izišle iz mode probitkom
psihološke znanosti — koercivne tehnologije...)

Imam te Simon, slova teku:
SIMON BOLIVAR
El Liberador
Car Perua
Imperator Bolivije
Samoproглаšeni doživotni
Predsjednik Kolumbije
Ujedinitelj onoga što se nije dalo
Ujediniti spavao je s više tisuća žena
Ispisao pet tisuća poslanica neke limunovim sokom
Većinu guščjim perom i 70 srebrnozlatnih
Odlikovanja sebi dodijelio. Imao je groznicu —

Bili to su jahači na duge staze: pukovnik Wilson
(njegov otac, general Wilson, poslao ga je preko vode na uvježbavanje) bojnik Leary i hrpica
vjernih koji su ga pratili tih zadnjih mjeseci preko svih južnoameričkih platoa.
Podnožja Anda, rascvjetana polja, šumska jutarnja rosa
ptice i leptiri ...
Bili su uporni i kada lokalne politike okrenuše mu leđa
Nisu ga napustili
U stare dane postali su prirodoslovci.
*(Bolivija zemlja čuda kao što je i Kalesija zemlja padobranaca, u njoj su skončali i Butch
Cassidy&Sundance Kid a Etta raindropskeepfallingonmyhead Place postala je udovica i Che
Guevara je tamo stradao isto)*

Ploča je dugačka poput Gilgamešove, ima još,
Ali durbin je — kako sam ga podizao —
Zastao na jednom balkonu susjedne zgrade:

I TI ISTO PATIŠ OD INSOMNIE, KINESKA LJEPOTICE?

Ona stoji na balkonu odsutno gledajući prema zvijezdama
Sama, ne treba joj društvo, čini se da traži mir ...
Da nema dugu spuštenu kosu mislio bih da je
Pripadnica crvenih lanterni u zagonetnoj misiji

KINESKE AMAZONKE

Ali one su nosile kosu kraću više poput Louise Brooks
Čini se da je prije kći hongkoškog burzovnog gusara
I neke prekrasne carioca mulatkinje čiji roditelji
Vjerojatno vuku korijene afrobahiansko indijanske
Ništa ibersko ne vidim iako postoji vjerojatnost
Da su neki od majčinih pradjedova
*... doplovili iz Lisabona na jedrenjaku Santa Maria
s tri jarbola i 150 zgusnutih putnika potpalublja u
u travnju 1889. po vremenu oblačnom i nemirnom
s naglim provalama pljuskova i samo usputnim pojavama sunca i malih boginja — trebalo bi
pogledati archive ...*

Ispod nas tama poput površine mora i najviše bih volio mahnuti joj bijelom majicom kao sa komandnog mosta i poviknuti HEJ, VI NA VODI! a ona bi na to mogla poslati nekakve svjetlosne signale sa mosta svog broda i poviknuti HEJ VI U TAMI! ali ništa od toga jer brodovi su nam na nepomičnoj razdaljini i ne izgleda mi vjerojatno da bi nam se pramci mogli dotaknuti.
Iako mislim da sam je jednom sreo kod saune.

ANĐELI OD BIJELOG KAMENA

Ulica koja je tog dana služila kao tržnica
mogla je nositi ime avenija Alexander von Humboldt
Toliko svježih oceanske ribe i svih vrsti voća
gužve i premetanja za štandovima od bambusa

“limao acerola kaki!!!” zaurloao mi je u uho crnac s panama šeširom zamrljanom gemiš
potkošuljom hlačama najfinijeg tkanja terakota peglanima na crtu nepogrešivom rukom u
CUBA LIBRE stilu

“maracuja, mango, melon!!!”

Htio sam kupiti limetu i sirup od šećerne trske ali neću ništa od toga.

— “Cuba Libre” kažem prodavaču voća. “Cuba Libre siempre”, odgovara mi dignutim
palcem. Ove su ulice, ove avenije, pretrpane drvećem, tropska vegetacija izvire od svuda,
živuća rijeka — visoke su krošnje stropovi spram neba, zaštita od sunca. Zastajem pred
kolonijalnim kućama prošlih stoljeća, limun žuta, kobalt plava, karmin purpurna,
narančastoljubičasta, blijedolila ...

Kolonijalna arhitektura tu živi u harmoniji sa neboderima, ovdje su čak i nered ulica i
prljavština u funkciji ljepote.

*(Kuća kompozitora Hectora Vila Lobosa obložena je portugalskom azuleja
keramikom.)*

S LIJEVE STRANE GROBLJE, MLADO KRŠĆANSTVO, ANĐELI OD BIJELOG KAMENA

Uspio sam pobjeći iz tunela i nebo se otvorilo preveliko. Ekspozicija svjetla za kratko me čini
slijepim. Sunce je jako, prodavači pića i sladoleda i BIC kemijskih olovki, kauguma i
ukosnica nose beduinske krpe omotane oko glave, pod rukom im hladnjaci od stiropora.
Urlaju, bez smisla i reda, ali kada se ti zvukovi stope s trubama, zagonetnim povicima,
valovima, elisama helikoptera; kada se fino presipaju kroz guste modulatore toplog zraka
koji se diže iz asfalta, imamo što? Konceptualnu simfoniju.

Redovi palmi nižu se uz rub mozaičkih pločnika. Vrtlog morskog vjetrova podiže listove
odbačenih novina i zaustavlja ih ravno na meni. Paginas brancas, paginas amarellas, život je

težak. Pod ovećom kartonskom kutijom, na pločniku odmah do salona Rolls Royceovih automobila, vire noge usnulog beskućnika, može se vidjeti kosa crno-bijelim lasima prošarana. Nekako je nepomičan.

Podižem karton da vidim da li je sve u redu.

“Sve dobro?” pitam njegovo zacrvenjeno oko koje se umorno otvorilo kada sam podigao zaslon od sunca.

Obrastao je poput Robinsona, ta šuma prepletenih crno-bijelih linija u toj bradi mogli bi se gnijezditi i kolibriji, a tako dubok san u svoj toj buci postiže spavanjem na etape, 4 dana sna pa 4 dana kretanja.

Obavijestio sam ga da je sedam sati, to ga nije zanimalo.

Ali on nije prosjak, nigdje u blizini ne vidim nikakvu kutijicu.

“O Monumento,” pitam ga, “jesi li znao vidjeti i bolje dane?”

“Vidio sam, vidio sam, ovdje su desno ravno odmah iza ugla,” kaže i vraća se u hibernaciju.

Ja nastavljam dalje, sada sam
u potrazi za boljim danima.

S desne strane ocean, Avenida Atlantica, anđeli od bijelog kamena.

TRILIJUNI MALIH SUNACA

*Na divnim zelenim brdima Ria
raste jedna zastrašujuća mrlja:
Siromašni koji dođu u Rio
I više se ne mogu kući vratiti.
Ovdje postoji brdo zvano Kerozin
Jedno brdo Kostura,
Brdo koje je zvano Čuđenje,
Brdo zvano Katakomba
I jedno brdo Babilonsko.
Elizabeth Bishop*

Sjeo sam za stol Barilla 1800 na terasi uz plažu Ipanema
Guarani rječnik za burne, nepostojane vode ili samo mjesto
loše sreće opasnog mora
(U godinama inflacije čaša brahma piva stajala je dvadeset centi)

Proučavao sam zalazak sunca
Boje zraka
Trilijuni malih sunaca
Čestice zgusnute do boli a ipak prozračne

Lako za vidjeti
Orhideja, koja je smrt kolibriju
u opasno more bačena u zoru plovi ritualnim plesom
izaziva ispunjenje ljubavnih želja i povratak nestalih
moreplovni ljudi.

Xango, bog kamena i pravde, tih je ali osluškuje.
(ostaci svijeća u pijesku, bijeloplavi stručci koji se dižu iz mora
— način kojim ocean prima poklon daje im odgovor —)
To je Macumba, hibrid Afrike i kršćanstva, magija ljubavi.

Ovdje iza ugla Tom Jobim komponirao je djevojku s Ipaneme

U lijevom kutu rt je Arpoador osvijetljen duboko kroz noć u dimu roštilja oštro je lomište valova i boravište surfera zlatna oštrica mladosti.

U desnom kutu plaže je Cemeterio des Elephantes okupljalište hipija starodrevnih peacebrosa i pneumatskih gurua u krugu obožavateljica.

Uzduž plaže niču dvorci i nevjerojatne građevine od pijeska.

Bubnjevi.

— PLOVIDBA KROZ VRIJEME —

Mulato djevojke plešu kao opsjednute. Tutanj udaraljki svih vrsta. Dim.

Ponovo bubnjevi, instinkt Afrike.

Bugiji,

koturaljke, vjerne modi iz Miamija.

Surf daske svih kolorita i ornamenata.

Bicikli,

bijeli Bentleyi parkirani pred vilama Ipaneme.

Ljepotice na svakom koraku. Tijela su im čvrsta,

preplanula, modelirana valovima i suncem, izdjelana pijeskom.

Ovdje je započeo i završio Magellanov krug moje mladosti.

Ovdje, na ovom malenom mjestu svijeta tu odmah iznad

crte ekvatora jedini sam čovjek bez tetovaža.

Moj ožiljak iz rata dubok i velik kao bahianska mistična šaka u obliku mjesečevog kratera na lijevoj butini podiže tenzije među surferima

Misle da je to od morskog psa, da me morski psi prate u korak

Svi zaobilaze i mene i moju dasku

Misle da su svi utori sve male točke kuda su ušli geleri koji putuju u meni poput malih satelita ...

pečati Candomblea

Nitko više ne želi zajahati val u mojoj blizini osim onih nekoliko crnčića iz one favele gdje je

Romario iz Flamengo kralj nogometa
Bebeto iz Botafoga tamo ne smije ni blizu —

Oni, otvrdli su i navikli na svašta oni jašu i na krovovima
jurećih vlakova, poznaju visinu svih vijadukata u državi
Rio de Janeiro
Geometrijsku strukturu u milimetar svih mostova

Oni prolaze kroz život kao kroz prsten kralja Solomona
Upućeni u prirodu vala u suglasju s valom lebde nošeni čipkastom pjenom bez naglih rezova
klize vodenim hodnicima

Mogli bi biti prvaci na surf natjecanjima u Australiji Kaliforniji Polineziji Indoneziji Indijskom
oceanu ...
Ako tako nastave uskoro im neće biti potrebna daska.

Svemu uprkos rade kao čistači cipela nadnice su male na tom vodenom frontu nitko više ne
nosi cipele. Trilijuni malih sunaca, pomozite mi razumjeti.
Sunce je zašlo za planinskim lancem Orgulja na putu prema Petropolisu i daleko prema tim
dobrim ljudima iz sindikata rudara u Minas Geraisu koje sam upoznao ...

Sunce u zalazu koje me povuklo u prošlost stolu za kojim sam sjedio u Barilla 1800 prije
osam godina, u društvu Mariane i Guildemara, bila je ispunjena ljetna noć puna punine i
konobar je lepršajući od stola do stola, odjednom prolio vruće ulje po košulji njemačkog
turista preko puta i svi digli su se na noge i ja sam pogledao unatrag:

tamo, na samom ulazu u bar četvorica u gemiš potkošuljama
odeblji proćelavi u pancirkama s dvocijevkama stjerali su u kut malog crnčića čistača cipela
ispitujući ga o nečemu, vjerojatno o starijoj braći ili o faveli iz koje dolazi.
Digao sam se tada i ja, Guildemar i Mariana šutjeli su, kao da nisu vidjeli ili da je takav
prizor uobičajen, pitao sam konobara tko su ljudi oko dječaka.

Eskadroni smrti, prošaptao je konobar i dalje salvetom brišući uljnu mrlju sa košulje
njemačkog turista.

Kako su oči stranaca bile uprte u njih, debeli u gemiš potkošuljama pancirkama s
dvocijevkama raspršili su se i nisu uspjeli odvesti dječaka.

Shvatio sam tek sada da zalijevanje vrućim uljem njemačkog turista prije osam godina ne

proizlazi iz nespretnosti već konobar je majstorski stvorio gužvu kako bi privukao pažnju stranaca na strahote.

I ti mali crnčići majstori surfa već su se razišli a ja sam još uvijek gledao u oceanski horizont dok me oči nisu zaboljele sve dok u pjenu vala konačno nisam razabrao da lik kineske ljepotice na balkonu preko puta zapravo prikazuje lice moje žene koja me čeka da se vratim, da su moje tuge njoj upućene, da kolibri onom težom putanjom mogu preletjeti orhideju, da su signali iz zvijezda Južnog križa koje primam znak da je vrijeme da odmah otputujem domu svom, svojoj ženi i djeci, da nas bolji dani tamo čekaju.

Tu sam poput minijaturnog planeta sa svojim vodama, dolinama sjene, vulkanskim brdima,
ugaslim vatrama,
ali i sa meridijanima /
Sa četiri velika, blistava sunca.

Tomica Bajsić

Pjesnik, prozaik, grafički dizajner i prevoditelj, rođen 1968. u Zagrebu. Školovao se u Školi primijenjenih umjetnosti i na Likovnoj akademiji u Zagrebu. Studij grafike prekinuo 1991. godine kako bi se dobrovoljno priključio obrani Hrvatske. Borio se na niz ratišta u Slavoniji, Dalmaciji, Lici, Baniji i BiH zaključno s akcijom Oluja 1995. godine. Kao pripadnik Specijalnih postrojbi Glavnog stožera HV-a u dva navrata ranjen. Bio i instruktor izvidničko-diverzantskih jedinica HV-a., a za svoj doprinos obrani RH-a primio nekoliko odličja i zahvalnica. Sa suprugom i troje djece živi u Zagrebu.

Poezija mu je prevođena na dvanaest jezika i zastupljena u niz antologija i časopisa u zemlji i svijetu, izvođena na radiju, televiziji i u kazalištu. Za prvu zbirku poezije *Južni križ* primio je nagradu Ivan Goran Kovačić 1998. godine, a nagradu Dobriša Cesarić 2008. za zbirku poezije *Zrak ispod mora*.

Urednik prijevodne poezije u časopisu Poezija i osnivač Druge priče. Glavni tajnik Hrvatskog P.E.N-a. Koordinator za Hrvatsku u Lyriklineu, svjetskoj biblioteci audio poezije sa sjedištem u Berlinu. Voditelj tribina Kultura susreta Hrvatsko-hispanskog društva gdje je i dopredsjednik. U časopisima piše oglede o knjigama i stripovima te reportaže o Južnoj Americi, naročito o Brazilu, kuda je često putovao i gdje mu živi dio obitelji.

Objavio: *Južni križ* (poezija, 1998, 2012); *Pjesme svjetlosti i sjene* (poezija, 2004, 2009); *Dva svijeta i još jedan* (putopisna proza, 2007); *Ana i vila Velebita* (slikovnica, crtež i tekst, 2007); *Pobuna obješenih* (poezija i prozni zapisi, 2008); *Zrak ispod mora* (poezija, 2009, 2010).

Važniji prijevodi: *Španjolske pjesme ljubavi i progonstva* (izbor poezije, 2002); *Sve do Srca Svijeta* (izabrane pjesme Blaisea Cendrarsa, 2003, 2008); *U Patagoniji* (prijevod putopisa Brucea Chatwina, 2006); *Južna pošta : putovanje poezijom Latinske Amerike* (izbor, prijevod i eseji, 2008) *Urezi : izbor iz svjetske poezije o ratu, represiji, ropstvu* (jedan od prevoditelja, 2010).

Biblioteka Online

knjiga 66

Tomica Bajsić

PJESME SVJETLOSTI I SJENE

© 2009 Tomica Bajsić

© za elektroničko izdanje: Društvo za promicanje književnosti
na novim medijima, 2009, 2015

Izdavač

Društvo za promicanje književnosti
na novim medijima, Zagreb

Za izdavača

Aleksandra David

Urednici

Krešimir Pintarić
Dario Grgić

Fotografija

© Jean-Jacques / Fotolia.com

ISBN 978-953-7669-06-5 (HTML)

ISBN 978-953-345-171-8 (EPUB bez DRM)

ISBN 978-953-345-172-5 (PDF)

ISBN 978-953-345-173-2 (MOBI)

Prvo izdanje

AGM, Zagreb, 2004.

Knjiga je objavljena uz financijsku potporu

Grada Zagreba i Ministarstva kulture Republike Hrvatske.

